

Usvajanje stranoga jezika kroz pokret

Kovaček, Renata

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:807488>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Renata Kovaček

USVAJANJE STRANOGA JEZIKA KROZ POKRET

Diplomski rad

Zagreb, rujan, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Renata Kovaček

USVAJANJE STRANOGA JEZIKA KROZ POKRET

Diplomski rad

Mentorica rada: doc. dr. sc. Srna Jenko Miholić

Sumentorica rada: doc. dr. sc. Alenka Mikulec

Zagreb, rujan, 2021.

Sažetak

U ovom diplomskom radu govori se o usvajanju stranoga jezika kroz pokret, odnosno tjelesnu aktivnost te je naglasak na metodi poučavanja pokretom (*Total Physical Response*). Cilj rada bio je utvrditi upoznatost nastavnika i studenata engleskoga jezika s *Total Physical Response* (TPR) metodom te njihovu motivaciju za korištenje navedene metode u vlastitoj nastavi. U istraživanju, koje je provedeno pomoću *online* upitnika, sudjelovalo je 174 studenata i nastavnika engleskoga jezika u osnovnim školama na području Republike Hrvatske. S obzirom na dobivene rezultate može se zaključiti kako je većina ispitanika dobro upoznata s TPR metodom, često ju koriste u nastavi te su zadovoljni ishodom nakon poučavanja nastavnih sadržaja tom metodom. Radi utvrđivanja faktorske strukture upitnika o zadovoljstvu ispitanika metodom poučavanja pokretom, provedena je faktorska analiza na česticama upitnika. Ekstrahirana su dva faktora: faktor pozitivnih stavova i faktor negativnih stavova. Navedeni su i stavovi ispitanika o razlozima korištenja ove metode u nastavi kao što su brže i lakše pamćenje nastavnih sadržaja, dinamičnost, visoka motiviranost učenika, pozitivan utjecaj na razvoj učenika te zadovoljavanje njihove potrebe za kretanjem i igrom. S druge strane, ispitanici su naveli i neki nedostatke metode kao što su problem s disciplinom i gubitak kontrole, nedostatak prostora u učionici, ograničenost usvajanja određenih nastavnih sadržaja te manja prikladnost za starije učenike.

Ključne riječi: igra, kretanje, tjelesna aktivnost, *Total Physical Response* metoda, učenje

Summary

Acquisition of foreign language through movement

This paper discusses the acquisition of a foreign language through movement or physical activity, and the emphasis is on the *Total Physical Response* (TPR) method. The aim of the thesis was to determine the familiarity of pre-service and in-service English language teachers with the *Total Physical Response* method and their motivation to use this method in their own teaching. The research was conducted in the form of an *online questionnaire* and the participants were 174 university students and teachers of English in primary schools in the Republic of Croatia. Based on the obtained results, it can be concluded that most participants are familiar with the TPR method, they use it frequently in teaching, and are satisfied with the learning outcomes after teaching with this method. In order to determine the factor structure of the questionnaire on the satisfaction of participants with the TPR method, a factor analysis was performed on the items of the questionnaire. Two factors were extracted: factor of positive attitudes and factor of negative attitudes. Furthermore, the participants' reasons for using this method in teaching are stated, such as faster and easier memorization of curriculum content, dynamic lessons, high motivation of students, a positive impact on students' development and meeting their need for movement and play. On the other hand, the participants also mentioned some disadvantages of the method, such as the problem with discipline and loss of control, lack of space in the classroom, limited acquisition of certain curriculum contents and less suitability for older students.

Keywords: learning, movement, physical activity, play, *Total Physical Response* method

SADRŽAJ

Sažetak

Summary

1. Uvod.....	1
2. Tjelesna aktivnost	2
2.1. Sjedilački način života	3
2.2. Utjecaj tjelesne aktivnosti na učenje	4
2.3. Antropološki status učenika u razrednoj nastavi.....	5
3. Usvajanje stranoga jezika	7
3.1. Optimalna dob za učenje stranoga jezika.....	8
3.2. Globalizacija i njen utjecaj na engleski jezik.....	12
4. Uloga učitelja u poučavanju stranoga jezika	14
5. Metode poučavanja stranoga jezika.....	17
5.1. <i>Total Physical Response</i> metoda	18
5.2. Razvoj metode i dosadašnja istraživanja.....	18
5.3. Korištenje TPR metode u razrednoj nastavi.....	21
5.4. Negativne strane TPR metode.....	23
6. Metodologija istraživanja	25
6.1. Cilj istraživanja	25
6.2. Uzorak ispitanika.....	25
6.3. Instrumenti	25
6.4. Metode obrade podataka	26
7. Rezultati i rasprava	27
8. Zaključak.....	42
9. Literatura	44

Prilozi

Upitnik

Izjava o izvornosti rada

1. Uvod

U današnjem svijetu, kojeg obilježava sjedilački način života, važno je baviti se tjelesnom aktivnošću koja pruža brojne dobrobiti, a posebno je važna za pravilan rast i razvoj djece. Manjak tjelesne aktivnosti može biti detrimentalan za zdravlje te utjecati na kognitivni, motorički i fizički razvoj djeteta. Budući da djeca u školama većinu vremena provedu sjedeći, važno je da učitelj organizira razne aktivnosti koje će uključivati pokret kako bi se zadovoljila dječja potreba za kretanjem i igrom, naravno, imajući na umu odgojno-obrazovne ciljeve koje želi postići. Na taj način, učenici će postati motiviraniji, rado će sudjelovati u nastavnom procesu te će sam proces učenja biti uspješniji i produktivniji.

U ovom diplomskom radu govori se o usvajanju engleskoga kao stranoga jezika kroz pokret, odnosno tjelesnu aktivnost. Govori se o važnosti i utjecaju tjelesne aktivnosti na zdravlje, negativnim posljedicama sjedilačkog načina života te o utjecaju tjelesne aktivnosti na proces učenja. Nadalje, govori se o načinu usvajanju stranoga jezika te potrebi za učenjem stranih jezika, koja je pod utjecajem globalizacije, danas veoma izražena. Također se govori o optimalnoj dobi za početak učenja stranih jezika te se spominje uloga učitelja u poučavanju stranoga jezika. U radu su također navedene razne metode koje učitelji koriste u nastavi prilikom poučavanja stranoga jezika s posebnim naglaskom na metodi *Total Physical Response* (TPR), odnosno, metodi poučavanja pokretom koja je uvelike prisutna u primarnome obrazovanju. Glavno obilježje metode je razumijevanje i slušanje stranoga jezika te izvođenje određenih radnji. Naglasak metode je na koordinaciji pokreta i govora. Nadalje, navedena su dosadašnja istraživanja u vezi TPR metode te njene prednosti i nedostatci.

U drugom dijelu rada prikazano je provedeno istraživanje. Cilj rada bio je utvrditi upoznatost nastavnika i studenata engleskoga jezika s *Total Physical Response* metodom te njihovu motivaciju za korištenjem navedene metode u vlastitoj nastavi.

2. Tjelesna aktivnost

Tjelesna aktivnost je, prema definiciji, svako kretanje tijela povezano s aktivacijom skeletnih mišića koji povećavaju energetske potrošnje. Osim klasičnog vježbanja u slobodnom vremenu, pod tjelesnu aktivnost još spadaju i tjelesne aktivnosti na poslu, kod kuće te tjelesna aktivnost povezana uz prijevoz, što uključuje putovanje od jedne do druge točke (European Commission, 2008).

„Ljudsko tijelo je stvoreno za kretanje“ (Prskalo i Sporiš, 2016, str. 180). Odavno je poznato kako tjelesna aktivnost pruža mnoge zdravstvene koristi kao što su dobra kardio-pulmonalna funkcija, smanjenje rizika od malignih bolesti, poboljšana probava, poboljšanje mišićne jakosti i izdržljivosti, smanjenje pretilosti, prevencija razvoja ateroskleroze, visokog krvnog tlaka te kardio-vaskularnih bolesti (European Commission, 2008). Osim zdravstvenih koristi, tjelesna aktivnost ima i psihološke koristi kao što su smanjenje simptoma depresije, razine stresa i anksioznosti, što dovodi i do bolje kvalitete spavanja, te također produljuje i životni vijek. Potrebno je potaknuti djecu i mlade na fizičku aktivnost, budući da sve više njih ima prekomjernu tjelesnu težinu i sve manje se kreću. Pretilost može dovesti do narušavanja slike o sebi, smanjenog samopouzdanja te naposljetku, do depresije i izolacije. Djeca trebaju imati uravnoteženu prehranu, zdravo se hraniti te povećati tjelesnu aktivnost. Preporučeno je 60 minuta bilo kakve tjelesne aktivnosti dnevno, kao što su to brzo hodanje, vožnja biciklom, rolanje, igranje raznih sportova i slično (Prskalo i Sporiš, 2016).

Roditelji imaju važnu ulogu u formiranju prehrambenih i zdravih životnih navika djeteta. Ukoliko se roditelji zdravo hrane, vode aktivan život te potiču djecu na isti stil života, velika je vjerojatnost da će i oni razviti takve životne navike. Učitelji u školama također trebaju potaknuti učenike na tjelesnu aktivnost. Tri sata tjelesne i zdravstvene kulture tjedno u školama nije dovoljno, budući da učenici većinu vremena provedu sjedeći. Učitelj bi, stoga, trebao dodatno potaknuti učenike na vježbanje tako što će isplanirati određene aktivnosti koje će uključivati pokret, a koje bi mogao provoditi svaki dan u razredu na ostalim predmetima, naravno, imajući na umu određene odgojno-obrazovne ciljeve koje želi postići. Djeca vole igru i vole se kretati, prema tome, tjelesna aktivnost je vrlo važna za njihov fizički, psihički i socijalni rast i razvoj.

2.1. *Sjedilački način života*

U suvremenom svijetu, sjedilački način života uzeo je maha. Zbog razvoja tehnologije i informatizacije, ljudi su sve manje fizički aktivni (Prskalo i Sporiš, 2016). Sjedilački način života ima velik utjecaj na globalno zdravlje stanovništva, zbog čega su kronične bolesti u suvremenom svijetu stalno u porastu. Odavno je poznato kako tjelesna aktivnost ima brojne dobrobiti za unapređenje ljudskog zdravlja te pomaže u sprječavanju kroničnih bolesti. Tjelesna neaktivnost četvrti je vodeći faktor rizika za smrtnost u svijetu, a prema procjenama Svjetske zdravstvene organizacije, 6 % smrtnih slučajeva godišnje izravno je povezano s tjelesnom neaktivnošću. Ljudi sve više vremena provode gledajući televiziju, djeca se sve manje igraju vani na svježem zraku s vršnjacima, a sve više vremena provode u zatvorenom prostoru igrajući igrice na svojim mobitelima i drugim uređajima (World Health Organization, 2010).

Sjedilački način života ima negativne posljedice na zdravlje, koje mogu biti opasne po život. On smanjuje lipoproteinsku lipazu, uzrokuje poremećaje metabolizma lipida, povećava rizik od kardiovaskularnih bolesti, smanjuje minutni volumen srca i protok krvi kroz organizam, smanjuje inzulinsku rezistenciju, krvožilnu funkciju, povećava rizik od pretilosti te nastanka dijabetesa tipa 2, povećava krvni tlak te rizik od kroničnih upala u organizmu koje mogu biti okidač za nastanak i razvoj karcinoma. Sjedilački način života, dakle, povećava smrtnost od kardiovaskularnih bolesti, rizik od raka i rizike od raznih metaboličkih, mišićno-koštanih poremećaja poput osteoporoze, povećan rizik od razvoja depresije te kognitivnih oštećenja (Park, Moon, Kim, Kong i Oh, 2020). „Bez aktivnosti, srčani mišić godinama slabi, a oslabljene stanice srca više ne proizvode dovoljno energije da bi protjerale krv cijelim tijelom. Krvotok se usporava, a funkcije srca počinju otkazivati. Tipični simptomi su brzo ostajanje bez daha, umor i onemoćalost. Postepeno, srce može prestati raditi. Otkazivanje zbog kongestije srca poprimilo je epidemiološke razmjere“ (Prskalo i Sporiš, 2016, str. 181).

Fizička neaktivnost također smanjuje mineralnu gustoću kostiju. Istraživanje je provedeno kako bi se provjerilo kako mirovanje u krevetu utječe na gustoću kostiju (Zerwekh, Ruml, Gottschalk i Pak, 1998). Ispitanici su bili zdravi, odrasli muškarci i žene. Rezultati su pokazali kako je 12 tjedana mirovanja u krevetu smanjilo mineralnu gustoću lumbalne kralježnice te vrata

bedrene kosti za 1 % – 4 %. Stoga, smanjivanje sedentarnog načina života i povećanje tjelesne aktivnosti važno je za unapređenje zdravlja (Zerwekh, Ruml, Gottschalk i Pak, 1998).

2.2. *Utjecaj tjelesne aktivnosti na učenje*

Već odavno je poznat utjecaj tjelesne aktivnosti na zdravlje čovjeka, no posljednjih desetljeća sve je više istraživanja koja pokazuju kakav utjecaj tjelesna aktivnost ima na um, odnosno, može li tjelesna aktivnost utjecati na poboljšanje kognitivnih sposobnosti. Neka istraživanja fokusiraju se na to može li tjelesna aktivnost pozitivno utjecati na pretvaranje kratkoročne memorije u dugoročnu (Park, Moon, Kim, Kong i Oh, 2020). Međutim, dodatna istraživanja potrebna su da bi se utvrdilo ima li vježbanje izravan učinak na poboljšanje memorije.

Jedno istraživanje uspoređivalo je utjecaj intenzivne tjelesne aktivnosti (2-3 minute sprint), umjerene tjelesne aktivnosti (40 minuta trčanja) te određenog vremena odmora na sposobnost učenja. U istraživanju je sudjelovalo 27 muškaraca. Rezultati su pokazali da je vježbanje visokim intenzitetom najblagotvornije utjecalo na neposredno učenje, učenje vokabulara bilo je 20 % brže nakon intenzivne tjelesne aktivnosti, što ukazuje na povećanu kognitivnu funkciju (Winter, Breitensteinab, Moorenc, Voelkerd, Fobkere, Lechtermann... Knecht, 2007). Određena istraživanja također sugeriraju kako tjelesna aktivnost poboljšava kognitivne sposobnosti, no veoma malo se zna kako ona utječe na kognitivne sposobnosti kod djece (ElleMBERG i St-Louis-Deschênes, 2010).

Istraživanjem koje su proveli Schmidt-Kassow, Zink, Mock, Thiel, Vogt, Abel i Kaiser (2014) uspoređen je utjecaj hodanja na traci i tjelesne neaktivnosti na učenje vokabulara. U istraživanju je sudjelovalo 49 ispitanika. Ispitanici nisu imali nikakvo predznanje poljskoga jezika, a tijekom eksperimenta učili su vokabular na poljskome jeziku. Rezultati su pokazali kako je hodanje na traci tijekom eksperimenta rezultiralo boljim prisjećanjem vokabulara naspram grupe koja je bila fizički neaktivna. No, nedostatak ovog istraživanja je taj što ispitanici nisu bili podvrgnuti testu dosjećanja neposredno nakon eksperimenta.

Većina se istraživanja bazira na provjeravanju učinka vježbanja na učenje neposredno nakon prestanka s aktivnošću. Međutim, učinci 45-60 minuta nakon vježbanja možda su od veće važnosti

jer su tada učenici na sljedećem satu nakon obavljanja tjelesne aktivnosti, gdje će kognitivne funkcije utjecati na njihovo učenje. No, nijedno istraživanje do danas nije ispitalo i neposredne i odgođene učinke vježbanja kod mladih ljudi i djece u istom istraživanju. (Cooper, Bandelow, Nute, Dring, Stannard, Morris i Nevill, 2016)

2.3. Antropološki status učenika u razrednoj nastavi

Djeca polaskom u školu mijenjaju svoje navike, prilagođavaju se novoj okolini te postaju dijelom odgojno-obrazovnog sustava. Učitelj treba poznavati svoje učenike i njihove sposobnosti. Važno je prilagoditi intenzitet i vrijeme trajanja tjelesne aktivnosti prema njihovoj dobi, tjelesnoj građi, spolu te sposobnostima. Djeca se međusobno razlikuju, stoga treba pažljivo prilagoditi aktivnosti kako bi se ostvarili odgojno-obrazovni ciljevi (Prskalo i Sporiš, 2016). Antropološka obilježja obuhvaćaju sustav osobina, motoričkih informacija, raznih sposobnosti te njihove međusobne odnose. U antropološka obilježja spadaju antropometrijske karakteristike, motoričke, spoznajne, funkcionalne sposobnosti te osobine ličnosti i socijalni status. Antropometrijske karakteristike ili morfološke značajke, označavaju osobine koje su odgovorne za rast i razvoj te značajke građe morfoloških obilježja pod koje spadaju mišićna masa, rast kostiju te masno tkivo (Findak, 1999). One su posljedica genetike te adaptacije na različite čimbenike, kao što su prehrana i tjelesna aktivnost (Mišigoj- Duraković, 1995).

Dječji se organizam može mijenjati pod utjecajem okoline te nije samo genetski uvjetovan. Rast i razvoj kostiju djeteta potaknut je radom mišića. Djeca, za razliku od odraslih, imaju mekše kosti budući da one sadrže veći postotak vode. Mišićna masa raste s godinama, te kod djece predškolske dobi iznosi 27 %, s početkom puberteta iznosi 33 %, a kod odraslog čovjeka doseže do 43 %. Mišići su zaslužni za pravilno držanje tijela te su pod utjecajem tjelesne aktivnosti i pravilne prehrane. Pravilan intenzitet te pravilno opterećenje mišićno-ligamentarnog sustava pozitivno utječu na rast i razvoj kostiju i držanje tijela. Što se tiče visine tijela, ona je genetski uvjetovana te tjelesna aktivnost ne utječe na nju, nego samo podupire pravilan razvoj tijela. Učitelj pravilnim odabirom vježbi može utjecati na povoljan odnos između mišićne i koštane mase te potkožnog masnog tkiva (Findak, 1995). „Dobro programiranim vježbanjem može se dakle, utjecati na fenotipsko realiziranje određenog genotipa jer je kretanje jedna od osnovnih biotičkih

potreba čovjeka, a posebno su na nekretanje osjetljivi mladi i najmlađi. I ovdje vrijedi pravilo da manipulacija s intenzitetom, trajanjem rada i intervalima rada i odmora može izazvati željene prilagodbene procese i umanjiti negativan utjecaj nedovoljnog mišićnog rada u svakodnevnom životu čovjeka“ (Prskalo i Sporiš, 2016 str. 152). Nadalje, u motoričke sposobnosti spadaju brzina, snaga, koordinacija, gibljivost, preciznost te izdržljivost. Kako Haibach, Collier i Reid (2011) navode, one su genetski uvjetovane značajke, stoga su motoričke sposobnosti uglavnom trajne i minimalno promjenjive kod odraslih ljudi. Zbog toga, tjelesnom se aktivnošću može i treba utjecati na razinu motoričkih sposobnosti kod djece kako bi se postigla njihova maksimalna razina (Prskalo i Sporiš, 2016). Što se tiče funkcionalnih sposobnosti, one se očituju kroz aerobne i anaerobne mehanizme i proizvodnju energije za rad te se na njih može utjecati također u ranoj dobi. Tjelesna aktivnost može pozitivno utjecati na razvoj kognitivnih sposobnosti koje predstavljaju osnovu misaone aktivnosti, te unaprijediti osobine ličnosti i socijalni status (Findak, 1995).

Učitelj mora uključiti kineziološke sadržaje u nastavu kako bi kompenzirao manjak kretanja učenika, potaknuo učenike da razviju pozitivan stav prema vježbanju, te poboljšao socijalizaciju učenika budući da se prvi puta susreću s organiziranim vježbanjem u odgojno-obrazovnim ustanovama (Prskalo i Sporiš, 2016). „Ako je stav nastavnika razredne nastave prema tjelesnom vježbanju pozitivan, treba očekivati da će takav nastavnik u svojih učenika pobuditi zanimanje za tjelesno vježbanje. Treba kazati da to nije teško postići s obzirom na dob učenika s kojima radi, samo treba stvoriti uvjete, a uvjeti se stvaraju ponajprije u pripremljenoj, organiziranoj i dobro vođenoj nastavi tjelesne i zdravstvene kulture“ (Findak, 1992 str. 199). Kao što je ranije navedeno, učitelj treba osmisliti razne aktivnosti koje uključuju pokret, ne samo na satovima tjelesne i zdravstvene kulture, već i na ostalim predmetima. Na taj način, učenici će biti motivirani za usvajanje nastavnog sadržaja, a istovremeno će iskoristiti brojne prednosti koje tjelesna aktivnost pruža. Učenje kroz pokret se uvelike može iskoristiti prilikom učenja stranoga jezika, čija je potreba za učenjem, u današnje vrijeme, sve veća.

3. Usvajanje stranoga jezika

„Kao društveno uvjetovanoj tvorevini jeziku je osnovni cilj poslužiti kao sredstvo društvene interakcije. Ovladavanje drugim/stranim jezikom omogućava komunikaciju među različitim jezičnim skupinama u društvu. Smatra se da društveni kontekst bitno utječe na tijek i ishod procesa ovladavanja jezikom. Nije svejedno usvaja li se jezik u prirodnoj sredini ili ga se uči daleko od jezičnoga dodira s izvornim govornicima. Broj društveno uvjetovanih teorija ovladavanja jezikom razmjerno je malen, ali neizostavan u boljem shvaćanju ove teme. Jezični unos i jezična interakcija uvjeti su bez kojih ne može ni doći do usvajanja i razvoja nekoga jezika“ (Ćoso, 2016, str. 498).

Potreba za učenjem stranih jezika danas je veoma izražena. Da bi učenici usvojili strani jezik, potrebno je prvo dobro ovladati materinskim jezikom koji će im pomoći u lakšem svladavanju stranoga jezika. Djeca s lakoćom usvajaju materinski jezik i već do svoje 5. godine života usvoje pravilan izgovor, gramatiku i vokabular. Smatra se da isto tako, djeca mogu lako naučiti i strani jezik (Gordon, 2007).

Jezične vještine mogu se razviti procesima učenja i usvajanja. Navedena dva pojma međusobno se razlikuju. Prema Krashenu (1982), usvajanje se odnosi na proces nesvjesnog učenja jezika te je ono slično načinu na koji usvajamo materinski jezik. Nasuprot tome, učenje je svjestan proces proučavanja samoga jezika te njegovih jezičnih pravila. „Razlikovanje pojma usvajanja i učenja važno je kada se uspoređuju materinski kao J1 i strani jezik kao J2. U tome je kontekstu usvajanje podsvjestan prirodan proces, zbiva se u prirodnim komunikacijskim situacijama i dovodi do tečnoga vladanja stranim jezikom, dok je učenje svjestan proces koji se zbiva u osmišljenim situacijama i želi dovesti do točnoga vladanja stranim jezikom“ (Jelaska, 2007, str. 92). Usvajanje drugoga jezika može se razviti i potaknuti kada osoba ima pristup usmenom ili pismenom jezičnom unosu toga jezika. Usmeni jezični unos javlja se najčešće prilikom interakcije s drugim učenicima, izvornim govornicima ili učiteljima (Ellis, 1994).

3.1. Optimalna dob za učenje stranoga jezika

Brojne teorije i istraživanja imaju za cilj utvrditi u kojoj dobi bi djeca trebala započeti s učenjem stranoga jezika. Jean Piaget (1973) dob između 7 i 11 godina karakterizira kao dob konkretnih operacija, što znači da u tom razdoblju dijete razvija socijalizaciju, odgovornost, sposobnost koncentracije te počinje biti svjesno svojih postupaka. Prihvati li se hipoteza kritičnoga perioda nakon kojega je usvajanje jezika otežano, Prebeg-Vilke (1991) zaključuje da što učenici ranije započnu s učenjem stranoga jezika u okviru perioda konkretnih operacija, to će više vremena imati za usvojiti osnove jezika. Naime, kao što je već navedeno, puno se raspravlja o optimalnoj dobi za početak učenja stranoga jezika, no točna dob još uvijek nije definirana. Neki stručnjaci tvrde da je najbolje početi što ranije jer smatraju da djeca usvajaju strani jezik bolje i brže nego odrasli. To mišljenje podupiru hipotezom kritičnog perioda, koju je razvio Lenneberg 1967. godine na temelju istraživanja usvajanja materinskoga jezika, a kasnije je proširena i na usvajanje stranoga jezika. Hipoteza kritičnoga perioda temelji se na ideji da postoji točno određeno vremensko razdoblje, do puberteta, u kojem djeca mogu u potpunosti usvojiti strani jezik jer njihov mozak još uvijek može koristiti mehanizme koji su pomogli u usvajanju materinskoga jezika. Cameron (2001) navodi da se nakon kritičnoga perioda, strani jezik uči na drugačiji način te odrasli ne mogu ostvariti istu razinu vrsnoće što se tiče artikulacije glasova i izgovora koju imaju izvorni govornici stranoga jezika. Lightbown i Spada (2013) također podupiru ideju kritičnoga perioda te smatraju kako, pri učenju stranoga jezika, odrasli uglavnom ovise o općenitijim sposobnostima učenja, istim sposobnostima koje bi mogli koristiti za stjecanje bilo kojih drugih vještina. Takve sposobnosti učenja nisu toliko učinkovite za učenje stranoga jezika kao što su to urođeni mehanizmi koji su dostupni samo djetetu i koji utječu na proces učenja.

Stoga je najveća prednost učenja stranoga jezika u ranoj dobi upravo usvajanje pravilnoga izgovora. Iako mnoga istraživanja podupiru teoriju kritičnog perioda, mnoga je druga istraživanja odbacuju tvrdeći da ne postoji određena dobna granica za uspješno usvajanje stranoga jezika (Cameron, 2001). Neka istraživanja navode da su odrasli uspješniji u svladavanju stranoga jezika od mladih učenika. Razlog tomu mogu biti veće kognitivne sposobnosti, metajezlično znanje, razne strategije pamćenja i učenja i slično. Djeca koja rano započinju s učenjem stranoga jezika ne postižu uvijek bolje rezultate te ne moraju ostvariti višu razinu znanja od onih koji započinju s učenjem stranoga jezika u kasnijoj dobi. Cilj učenja svakoga stranoga jezika je steći visok stupanj

komunikacijskih kompetencija i znanja koja su bliska izvornom govorniku, stoga se čini poželjno da osoba bude u doticaju sa stranim jezikom što je ranije moguće. Međutim, intenzivno izlaganje stranome jeziku od malih nogu može negativno utjecati na razvoj djetetovog materinskog jezika. Prema tome, neki stručnjaci smatraju da bi bilo učinkovitije da se s poučavanjem stranoga jezika započne nešto kasnije, optimalno oko 6. godine života (Lightbown i Spada, 2013).

Da bi početak učenja stranoga jezika u toj dobi i daljnji rad bili uspješni, određeni uvjeti trebaju biti ostvareni: "Osnovni je uvjet da skupina ne bude veća od dvanaest do petnaest učenika. Drugi je uvjet da ti učenici budu dovoljno često izloženi stranom jeziku. Najbolji su uspjesi postignuti kad su nastavu imali po jedan sat dnevno, svaki radni dan u tjednu, ali i četiri sata razredne nastave mogu se prihvatiti, kao minimum. Učenje stranoga jezika, naime u dobi od sedam godina specifičan je proces koji se ne može usporediti s učenjem nijednog drugog nastavnog predmeta. Ono ne smije biti aktivnost koja učenike opterećuje, nego, naprotiv, ono treba, u skladu s dobnim osobinama, omogućiti djetetu da se izrazi i intelektualno, i afektivno, i motorički" (Prebeg-Vilke, 1999, str. 19).

Broughton, Brumfit, Pincas i Wilde (2003) navode kako dijete ne bi trebalo učiti čitati i pisati na stranome jeziku ako prvo nije savladalo materinski jezik koji služi kao temelj za razvoj mnogih vještina, pa tako i stranoga jezika. S tom tvrdnjom se slaže i Prebeg-Vilke (1991) koja navodi da bi bilo najbolje učiti strani jezik što prije, ali nakon što je dijete donekle usvojilo materinski jezik te sustav izgovora kako strani jezik ne bi negativno utjecao na pravilan razvoj materinskoga jezika. Materinski jezik može pozitivno i negativno utjecati na učenje stranoga jezika. Učenici zahvaljujući materinskome jeziku mogu usvojiti i bilo koji drugi strani jezik jer često jezici imaju puno sličnosti i istovjetnosti. Nadalje, strani se jezik može usvojiti čak i nakon kritičnoga perioda iako izgovor vjerojatno neće biti na razini izvornoga govornika. Može se zaključiti kako je svaka dob za učenje stranoga jezika dobra ukoliko dijete (ili odrasla osoba) ima visoku motivaciju za učenjem te ako je svakodnevno u kontaktu sa stranim jezikom. Važnu ulogu ovdje imaju roditelji, okolina te nastavnici. Intenzivna izloženost stranome jeziku, osim u školi, može se ostvariti i putem raznih medija, kao što su to radio, televizija i drugi. Na taj način, dijete može postići visoku razinu znanja i kompetencija. Međutim, samo izloženost stranome jeziku možda neće biti dovoljna. „Nastavnik mora biti siguran da su djeca svjesna značenja i pojedinih elemenata jezika i većih cjelina. Vrlo često treba pribjeći upotrebi materinskog jezika kao sredstvu

objašnjavanja, ne da bi se na njemu vodila nastava, nego da bi on poslužio kao most preko kojeg djeca prelaze postepeno u bilingvizam kao krajnji cilj. Racionalna, suvremena nastava stranoga jezika za djecu u uvjetima školske nastave trebala bi započeti s određenom dozom materinskog jezika kako bi se uspostavila komunikacija i utvrdila pravila igre, a postepeno bi funkcija materinskog jezika bila sve manje bitna da bi se nakon određenog vremena potpuno izgubila“ (Prebeg-Vilke, 1991, str. 190),

Osnovni cilj učenja stranoga jezika je stvoriti bilingvalnog govornika kojemu će aktivno korištenje stranoga jezika pomoći u mnogim životnim aspektima. Stoga je i u obrazovnim ustanovama, cilj učenja stranoga jezika osposobiti učenike za samostalnu komunikaciju u svim situacijama. Kako bi se navedeno i postiglo, nužno je definirati dob u kojoj bi djeca trebala početi učiti jezik. Kao što je već navedeno, brojna su istraživanja provedena s ciljem utvrđivanja optimalne dobi za početak učenja stranoga jezika. Jedno od navedenih istraživanja u Republici Hrvatskoj provela je Mirjana Prebeg - Vilke u sklopu *Zagrebačkog projekta* u razdoblju od 1973. do 1985. godine. Provedeno je istraživanje u kojemu su sudjelovali učenici različite dobi, odnosno šezdeset početnika engleskoga jezika od devet godina te šezdeset početnika između sedamnaest i devetnaest godina. Ispitanici su bili izloženi jednakim metodama rada i materijalima kroz jednaki vremenski period. Rezultati istraživanja pokazali su kako je najveća razlika između ispitanika mlađe i starije dobne skupine bila u izgovoru. Starija skupina je umjesto engleskih glasova upotrebljavala sličnije hrvatske glasove, dok je mlađa skupina pokazala visoku razinu pravilnoga izgovora, gotovo bez stranoga akcenta, te pravilnu intonaciju i autentične engleske glasove. Dakle, nakon puberteta dolazi do većih problema s pravilnim izgovorom te oni učenici koji počinju kasnije učiti strani jezik ne mogu u potpunosti usvojiti izgovor kao kod izvornih govornika. No, odrasli učenici ipak imaju brojne druge prednosti, kao što su znanje o funkcioniranju jezika kao sustava, te viši stupanj intelektualnog i kognitivnog razvoja (Prebeg - Vilke, 1991).

U drugoj fazi istraživanja ispitivala se optimalna dob za početak učenja stranoga jezika. Ispitivano je sedamdesetero djece između šest i devet godina. Svako je dijete bilo intervjuirano dva puta tijekom godine kako bi se dobio uvid u njihovu motivaciju za učenjem jezika te razlozi zbog kojih su došli učiti strani jezik. Istraživanje je pokazalo kako je motivacija iznimno važna za učenje jezika te također i odnos između nastavnika i učenika. Ako učenici ne vole nastavnika, neće se osjećati ugodno na nastavi te će razviti strah od jezika. Ispitanici su izjavili kako su se osjećali

ugodno na satovima engleskoga jezika te su uspostavili uspješan odnos s nastavnicom. Zbog poticajne i pozitivne atmosfere u razredu, učenici su bili otvoreniji i komunikativniji. Više su se izražavali engleskim jezikom iako je njihov govor sadržavao pogreške.

Što se tiče inteligencije, u nekim slučajevima je ona manje važna od motivacije. Ako je dijete prosječne inteligencije izrazito motivirano za učenje stranoga jezika, ono može ostvariti sličan, čak i bolji uspjeh od djece natprosječne inteligencije (Prebeg-Vilke, 1991). Nadalje, iz cjelokupnog uzorka se može zaključiti da bi optimalna dob „... za uspješan početak učenja stranoga jezika u formalnim uvjetima bilo za djecu prosječne inteligencije koja dolaze motivirana od strane roditelja dob od osam do devet godina, a za natprosječnu djecu dob od šest do sedam godina“ (Prebeg-Vilke, 1991, str. 157). Ovim istraživanjima je potvrđeno da mlađa dobna skupina može u potpunosti usvojiti pravilan izgovor, naravno ako ima vjerne modele koje može oponašati. Stoga, učitelj treba inzistirati na izvornom izgovoru određenih glasova, ritmu i intonaciji jer prednosti kakve mlađi učenici imaju treba do kraja iskoristiti. Važno je da učitelj bude odličan model jer ako učitelj nema dobar i pravilan izgovor, učenici će slušajući i oponašajući ga usvojiti i loš izgovor. Zbog tog razloga, preporučuje se i upotreba audio zapisa s tekstovima koje govore izvorni govornici kako bi učenici slušali izvorne govornike umjesto nastavnika koji nema tako dobar izgovor da bi mogao biti dobar model (Prebeg-Vilke, 1991).

U novije vrijeme još je veći naglasak na početku učenja stranoga jezika u još ranijoj dobi od one koju je definirala Prebeg-Vilke. Naime, učenje stranoga jezika počinje u vrtićima. Komunikacija na stranim jezicima spominje se i u Odluci o Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) kao jedna od osam temeljnih kompetencija važnih za cjeloživotno učenje, a koje je definiralo Vijeće Europe i Europski parlament 2006. godine. Djeca predškolske dobi uče strani jezik u poticajnome okruženju i jezičnome kontekstu budući da je strani jezik uklopljen u razne odgojno-obrazovne aktivnosti u vrtićima. Kako bi se razvila jezična kompetencija kod djece predškolske dobi, važno je poticati međukulturno razumijevanje te komunikaciju s drugim ljudima u odgojno-obrazovnoj instituciji ili izvan nje. Nadalje, Edelenbos, Johnstone i Kubanek (2006) također posebnu važnost posvećuju učenju stranoga jezika u ranoj dobi te navode kako je važno da učenje stranoga jezika u vrtićima i osnovnim školama bude učinkovito jer tada se formiraju početni stavovi prema drugim jezicima i kulturama, te se sukladno tome postavljaju temelji koji su ključni za daljnje uspješno učenje stranoga jezika. Iako je dobna

granica pomaknuta u ranu i predškolsku dob, još uvijek nije točno utvrđena najoptimalnija dob za početak, no većina se stručnjaka slaže da sa stranim jezikom ne bi trebalo početi prije nego dijete ovlada materinskim jezikom.

Naime, kako Prebeg-Vilke (1991) navodi, dob učenika nije glavni čimbenik koji može utjecati na uspjeh u usvajanju stranoga jezika. Postoje i drugi čimbenici - spoznajni, afektivni i društveni. „Društveni aspekti djeluju izvan učenika i odnose se na odnos između njega i govornika koji drugi jezik govore kao materinski, a isto tako i na njegov odnos prema govornicima materinskog jezika. Spoznajni faktori djeluju u samom učeniku i odnose se na strategije kojima on rješava probleme, tj. koje upotrebljava pri učenju. Afektivni pak faktori koji također djeluju u samom učeniku odnose se na emocionalne reakcije, na njegove pokušaje da usvoji drugi jezik“ (Prebeg-Vilke, 1991, str. 79). Nadalje, kao važni čimbenici koji utječu na učenje i usvajanje jezika također se mogu spomenuti motivacija, koja je promjenjiva i ovisi o drugim čimbenicima, te talent za učenje koji je nepromjenjiv. Gardner i Lambert (1972) razlikuju dvije vrste motivacije: integrativnu i instrumentalnu. Integrativna motivacija odnosi se na učenike koji se žele integrirati u ciljnu kulturu stranoga jezika. Ako je učenik instrumentalno motiviran, on želi postići određeni cilj, na primjer, dobiti nagradu, dobru ocjenu i slično. Inteligencija može utjecati na uspjeh učenja stranoga jezika u školskim ustanovama, ali je bitnije da su učenici u stalnom kontaktu sa stranim jezikom, po mogućnosti komunicirajući s izvornim govornicima u njihovoj zemlji (Prebeg-Vilke, 1991).

3.2. *Globalizacija i njezin utjecaj na engleski jezik*

Krajem 20. stoljeća, proces globalizacije je obuhvatio cijeli svijet. Pod utjecajem globalizacije, koja utječe na svaki aspekt čovjekovog života, dolazi do stvaranja i ujedinjenja društva koje funkcionira kao cjelina (Chomsky, 2006). Razvojem ekonomije, znanosti i tehnologije, javila se i potreba za globalnim jezikom. Engleski jezik je, zahvaljujući globalizaciji, preuzeo vodeću ulogu te postao glavno sredstvo međunarodne komunikacije. Budući da je engleski jezik najistaknutiji jezik znanosti, tehnologije i medicine, potreba za učenjem i usvajanjem engleskoga jezika danas je vrlo izražena. Engleski jezik je, stoga, dobio naziv *lingua franca* 21. stoljeća jer preko 2 milijarde ljudi danas uči ovaj jezik (Ivan, 2012).

U Republici Hrvatskoj učenje stranoga jezika (najčešće engleskoga) je obavezno te se poučava od prvoga razreda osnovne škole. Potreba za učenjem engleskoga jezika i u Republici Hrvatskoj je veoma izražena budući da je svijet u procesu globalizacije kojim dolazi do zbližavanja društva: „Interes za učenje stranih jezika u našoj zemlji raste iz godine u godinu, iz dana u dan. S tim je u vezi i nastojanje roditelja da njihova djeca što ranije započnu s procesom učenja kako bi izbjegli teškoće na koje su oni, roditelji, nailazili kad su u odrasloj dobi pod pritiskom potreba na svome radnom mjestu ili u raznim životnim situacijama morali pošto-poto (na)učiti strani jezik pod mnogo težim uvjetima, katkad uz velike financijske žrtve. Tečajevi za djecu provode se u specijaliziranim školama, vrtićima, nekim osnovnim školama, a masovna je pojava i pojedinačne nastave što je provode i kvalificirani nastavnici i studenti stranih jezika, ali i osobe koje nisu stručno kvalificirane za takav odgovorni posao. A posao je vrlo odgovoran. Ako se ne radi dovoljno stručno, to može za dijete imati negativne posljedice koje ostavljaju tragove cijelog života. Pri tome ne mislimo samo na pogrešno usvojene elemente jezika, nego i na razvijanje negativnih stavova prema određenom stranom jeziku i njegovoj kulturi, što bi se u današnjem svijetu koji teži zbližavanju između naroda i njihovom uzajamnom razumijevanju trebalo izbjeći po svaku cijenu“ (Prebeg-Vilke, 1991, str. 178). U poučavanju stranoga jezika važni su nastavnici jer su voditelji cijelog procesa učenja te stvaraju optimalne uvjete za rad. O ulozi nastavnika u poučavanju stranoga jezika govorit će se u sljedećem poglavlju.

4. Uloga učitelja u poučavanju stranoga jezika

Svaki dobar učitelj treba znati kako motivirati učenike za učenje određenog nastavnog sadržaja. Vrlo je važno poticati intrinzičnu motivaciju kod učenika kako bi sam proces učenja bio što uspješniji. Učitelj treba imati prikladne nastavne materijale, metode i strategije koje će pomoći u ostvarenju odgojno-obrazovnih ciljeva. Učitelji u nastavi često koriste razne igre, priče, slike i ostale didaktičke materijale kako bi zainteresirali učenike, privukli njihovu pažnju te uspješno poučavali nastavni sadržaj. Slike su vizualni materijali, a priče i igre vizualni i auditivni materijali. Važno je pri poučavanju kombinirati različite metode i materijale kako bi pomogli učenicima različitih stilova učenja da što uspješnije usvoje određeni nastavni sadržaj (Ur, 1996).

Učitelj treba poznavati svoje učenike i uspostaviti dobar odnos s njima kako bi vidio na koji način učenici najbolje uče, koje aktivnosti im najviše pobuđuju interes za nastavnim sadržajem te koje aktivnosti treba izbjegavati kako im ne bi postalo dosadno. Potrebno je prilagoditi nastavni sadržaj prema njihovim potrebama i razinama znanja, stoga svaki dobar učitelj mora biti pripremljen i organiziran. Budući da djeca vole imitirati odrasle, važno je da učitelj također ima i dobre govorne vještine (Harmer, 2007). Kako bi zadržao pažnju mlađih učenika, učitelj treba često mijenjati aktivnosti te jedna aktivnost ne bi trebala trajati duže od 10 minuta jer već nakon toga učenici vrlo brzo gube interes. Zato je potrebno pripremiti više raznolikih aktivnosti. Nadalje, djeca vole oponašati odrasle te se naći u ulozi glumca. Također, vole ponavljati određene riječi i rečenice jer im to daje osjećaj sigurnosti i postignuća. Vježbanje i razvijanje govora bi trebalo biti uvelike zastupljeno prilikom učenja stranoga jezika u primarnome obrazovanju. Učitelj može koristiti razne igre, pjesme i kratke dijaloge pomoću kojih će učenici usvojiti i uvježbati govor stranoga jezika. Svrhovite aktivnosti, poput dramatizacije, bojanja i crtanja slika, pjevanja pjesama, manipuliranja stvarnim predmetima te razne igre s pokretima, izražajne su aktivnosti koje su prirodne djeci i u kojima djeca uživaju (Broughton, Brumfit, Pincas, Wilde, 2003).

Mlađi učenici moraju se puno kretati i nerazumno je od njih očekivati da cijelo vrijeme sjede na svojim mjestima. Učitelj im, stoga, treba zadati aktivnosti koje uključuju pokret, a koje su opet svrsishodne, imajući na umu jezične ciljeve koji se žele ostvariti na određenom nastavnom satu. S druge strane, sposobnost da sjede i koncentriraju se na zadatke duže vrijeme također je važan dio njihovog razvoja i neophodan je za njihov daljnji proces učenja u starijoj dobi. Učitelji

ove dobne skupine trebaju uravnotežiti oba aspekta kada planiraju nastavu. Primjeri igara koje uključuju pokret su: kotrljanje lopte, dodavanje lopte, otrči i pronađi stvar, *Simon says*, crtanje po ploči, razvrstavanje predmeta. Ove aktivnosti mogu služiti za učenje novoga vokabulara, vježbanje određenih fraza, gramatičkih oblika i slično (Reilly i Ward, 1997).

Učitelj prilikom objašnjavanja određenog sadržaja ili prilikom davanja uputa na stranom jeziku često izgubi dosta vremena, a poruka nije uvijek posve jasna učenicima, stoga bi uporabom materinskoga jezika izbjegao takvu situaciju, a učenici bi jasno shvatili što se od njih očekuje. Preporučuje se da se u početku daju upute prvo na engleskome jeziku, a onda, ako je potrebno, upute se mogu ponoviti na materinskome jeziku. Kada su djeca upoznata s procedurom u razredu i nastavnim sadržajem, poželjno bi bilo koristiti samo strani jezik.

Kako bi učenici bolje shvatili poruku, učitelj se treba koristiti i neverbalnom komunikacijom. Geste su veoma važne u radu s mlađim učenicima, budući da se oni u komunikaciji još oslanjaju na govor tijela i facijalne ekspresije. Učitelj prilikom davanja uputa, čitanja priča, pjevanja pjesama i slično, treba gestikulirati kako bi pokazao značenje određenih riječi ili fraza (Reilly i Ward, 1997).

Nadalje, djeca žarko žele pričati i pružiti informacije, od kojih neke mogu biti potpuno nebitne i nelogične za odrasle slušatelje, ali za njih je od velike važnosti da ih netko sluša. Komunikacija je važan dio procesa učenja, ali ako učitelji učenicima kažu da mogu razgovarati samo na engleskom jeziku, što naravno ne mogu, to je kao i reći im da budu tiho, što dovodi do kontraefekta i ometa sam proces učenja stranoga jezika. Mlađi učenici mogu provesti dugo vremena samo upijajući strani jezik prije nego što progovore na njemu. Učitelj nipošto ne smije forsirati učenike da govore na stranome jeziku jer će učenici biti u stresnoj situaciji i smanjit će im se motivacija za učenjem. Iako neki učenici možda ne govore puno, to ne znači da ne upijaju informacije koje čuju na nastavi. Neki učenici možda ne govore uopće na satu, ali zato kod kuće ispričaju svojim roditeljima što su radili. Stoga, kako bi učitelj poticao učenike da govore i razvijao im govorne sposobnosti, potrebno je u nastavi često koristiti repetitivne pjesme, grupno pjevanje te razne igre. Na taj način će učenici moći razvijati govor bez osjećaja straha ili nelagode koju bi možda imali kada bi trebali govoriti pojedinačno (Reilly i Ward, 1997).

Ako dijete želi izraziti neku potrebu ili želju na stranome jeziku, to znači da je dijete motivirano, stoga nastavnik treba poticati učenike na govor i ne ispravljati sve pogreške i tražiti gramatičku točnost. Za to služe organizirane jezične vježbe.

Učitelj treba nastojati poučavati učenike u skladu s njihovom dobi i njihovim interesima, riječi trebaju biti djeci bliske i razumljive. Nove nepoznate riječi treba pažljivo objasniti, bilo pomoću slika ili drugih materijala i metoda.

Važno je i da učitelj uspostavi dobar i blizak odnos s učenicima, budući da se učenici brzo vežu za nastavnika, stoga je važno da nastavnik ostavi dobar utisak jer kroz taj osjećaj i utisak djeca ostvaruju svoj prvi kontakt sa stranim jezikom. O stavu prema nastavnicima ovisi i njihov afinitet prema jeziku, koji često ostaje presudan.

Dakle, učenik se treba osjećati ugodno i opušteno kako se ne bi razvio strah prema jeziku. Samo u opuštenoj i pozitivnoj atmosferi dijete će željeti komunicirati na stranom jeziku. Osjećaj ugone u početku učenja stranoga jezika, koji će kasnije vjerojatno biti zamijenjen osjećajem potrebe je od presudne važnosti jer omogućuje daljnju ustrajnost u usvajanju jezika koji nije njihov materinski.

Kako bi učitelj uopće mogao poučavati strani jezik, potrebno je dobro poznavati jezik, imati odlično znanje te po mogućnosti, dobar izgovor. Učitelj treba biti voditelj te sudjelovati u svim aktivnostima i igrama. Treba voljeti svoj posao te imati razumijevanja za učenike. Kreativnost je također poželjna osobina, učitelj treba poticati kreativnost i kod učenika. Svaki dobar učitelj treba ostati vjeran svojim osobinama ličnosti, stavovima te držati se onih postupaka za koje smatra da su uspješni i koji pozitivno utječu na učenike (Prebeg-Vilke, 1999).

5. Metode poučavanja stranoga jezika

Postoje razne metode poučavanja stranoga jezika. Neke od njih su gramatičko-prijevodna metoda, direktna metoda, audio-lingvalna metoda, metoda tišine, sugestopedija, komunikacijski pristup, metoda reagiranja cijelim tijelom, prirodna metoda i metoda učenja jezika savjetovanjem. Neke metode naglasak stavljaju prvenstveno na usmene komunikacijske vještine, a vještine čitanja i pisanja su sporedne jer proizlaze iz prijenosa usmenih komunikacijskih vještina. Nadalje, neke se metode zalažu za poučavanje sposobnosti izražavanja. Dakle, najvažnije je da se osoba može smisleno izražavati u svakodnevnoj komunikaciji te da poruka bude razumljiva slušatelju, a gramatička točnost i pravilan izgovor nisu toliko važni. S druge strane, neke metode naglasak stavljaju na točnu gramatiku, izgovor i vokabular od samog početka učenja jezika. Ostale metode mogu definirati svoje ciljeve prema određenim sposobnostima koje učenik treba steći u procesu učenja. Razlike među metodama očituju se u odabiru različitih stilova učenja te nastavnih aktivnosti u učionici (Richards i Rodgers, 1986).

Mnoge navedene metode imaju neke zajedničke karakteristike, ali se i razlikuju. Nisu sve metode prikladne za određenu situaciju, također ne odgovara jedna metoda svim učenicima. Važno je ne oslanjati se samo na jednu metodu, već kombinirati razne metode kako bi proces učenja bio uspješan i učinkovit. Učitelji trebaju često preispitivati svoj rad, moraju razmisliti o onome što rade, kako i zašto to rade i trebaju biti otvoreni za daljnje cjeloživotno učenje te surađivati s drugima. Trebaju isprobavati nove i drugačije pristupe kako bi pronašli odgovarajuću metodu i za njih i za učenike u određenoj nastavnoj situaciji. Učitelji mogu razviti vlastite nastavne strategije, prilagoditi i modificirati metode i postupke poučavanja s obzirom na potrebe učenika. Dakle, učitelji moraju posjedovati izvrsno znanje i kompetencije koje su im potrebne kako bi mogli uspješno obavljati svoj posao (Larsen-Freeman, 2000).

5.1. *Total Physical Response metoda*

Total Physical Response (TPR) je metoda poučavanja jezika koju je razvio profesor psihologije James Asher šezdesetih godina prošloga stoljeća. TPR metoda podrazumijeva usvajanje stranoga jezika pomoću tjelesnog pokreta. Temelji se na razumijevanju i slušanju stranoga jezika te izvođenju određenih radnji. U TPR metodi učitelj izdaje naredbe učenicima na stranome jeziku i potkrepljuje ih pokretima tijela, a učenici reagiraju izvođenjem radnji cijelim tijelom (Asher, 2000).

5.2. *Razvoj metode i dosadašnja istraživanja*

Asher (2000) je TPR metodu razvio prema načelima razvijanja jezika u dojenčadi. Beba uči materinski jezik prvo slušajući svoje roditelje kako govore. Na primjer, roditelji mogu govoriti djetetu „Otvori usta“, „Pogledaj mamu“ i slično. Sa svakim izgovaranjem takvih naredbi, dijete uči izvoditi radnju. S vremenom, dijete će izgovoriti svoju prvu riječ, na primjer „da-da“. Dakle, dijete, iako ne govori, sluša naredbe roditelja, razumije što roditelji govore i potom reagira tako što izvodi radnju bez da izgovori riječ. Kod djece, prvo dolazi do spoznaje jezika, a potom do produkcije jezika. Anderson (2008) navodi kako TPR metoda funkcionira na isti način te se smatra da je ona izvrstan način poučavanja jezika budući da se na zabavan način prirodno razvijaju jezične vještine.

Kod TPR metode, učitelj izgovara naredbu, a zatim je izvršava dok učenici tiho izvršavaju naredbu zajedno s učiteljem, bez da izgovore riječi. Naredbe su u početku jednostavne riječi, poput „Hodaj“, „Trči“ i slično, a kasnije napreduju i uključuju složene rečenice, poput „Hodaj do vrata“, „Kucaj na njih“ (Kunihira i Asher, 1965). Kad su učenici spremni, oni će spontano izgovoriti svoje prve riječi na stranome jeziku te izraziti želju za govorenjem. Kad učenici usvoje određene radnje, učitelj im može dati priliku da sami daju zapovijedi učitelju ili ostalim učenicima. Ova se aktivnost može nastaviti tijekom nastave s drugim aktivnostima. Važno je biti kreativan te osmišljavati razne načine primjene TPR metode kako bi održali interes učenika i istovremeno angažirali lijevu stranu mozga. Metoda TPR se temelji na sljedećim načelima: način na koji mozak stječe svoj materinski

jezik u djetinjstvu je isti kao i način na koji mozak stječe prvi strani jezik te ostale jezike. Nadalje, mozak je podijeljen na lijevu i desnu hemisferu. Lijeva hemisfera upravlja govorom, a desna hemisfera, koja je kreativna i „nijema“, komunicira fizički, može se aktivirati slušanjem naredbi na stranome jeziku, a zatim izvodeći određenu radnju. Obje hemisfere se trebaju koristiti podjednako kako bi usvajanje stranoga jezika bilo uspješno. S obzirom na različite funkcije dviju hemisfera, desna strana mozga se mora koristiti na početku neverbalnih faza kako bi TPR bio uspješan. TPR metoda omogućuje učenicima da spontano prijeđu s vještine slušnog razumijevanja do ostalih naprednijih jezičnih vještina. Nadalje, metodu je korisno kombinirati s drugim metodama kako bi proces učenja bio uspješniji. U slučaju da učitelji odluče koristiti drugu metodu, TPR metoda može poslužiti kao uvodna aktivnost te kao vježba razgibavanja prije početka sata. Metoda je efikasnija kad se koristi zajedno s aktivnostima koje su zadužene za aktivaciju lijeve strane mozga, poput pjevanja pjesama, pripovijedanja i pričanja priča, dramatizacije i slično (Asher, 2000).

Provedena su brojna istraživanja koja su pokazala djelotvornost metode. Kunihiro i Asher (1965) su proveli istraživanje kako bi provjerili učinak TPR metode na učenje japanskoga jezika. Ispitanici su bili studenti koji nisu imali nikakvo predznanje iz japanskoga jezika. Na početku ispitivanja, studenti su riješili određene testove pomoću kojih su utvrđene njihove jezične i intelektualne sposobnosti. U istraživanju su sudjelovale tri kontrolne skupine i eksperimentalna skupina koja je učila japanski jezik pomoću TPR metode. Prva kontrolna skupina učila je japanski jezik slušajući naredbe učitelja koji je istovremeno reagirao tijelom, ali studenti su samo gledali kako učitelj izvodi radnju te nisu sudjelovali u izvođenju radnje. Druga kontrolna skupina slušala je naredbe na japanskom, a potom na engleskome jeziku. Treća kontrolna skupina slušala je naredbe na japanskome, a zatim vidjela te naredbe na engleskome jeziku u pisanom obliku. Rezultati istraživanja su pokazali kako je usvajanje i retencija jezika kod studenata u eksperimentalnoj skupini koji su bili poučavani TPR metodom bila puno veća nego u ostale 3 kontrolne skupine, gotovo maksimalna. Utvrđeno je da je retencija jezika bila bolja s naredbama koje su uključivale složenije rečenice i različite kombinacije.

Sljedeće istraživanje je proveo Asher (1966) kako bi testirao učinkovitost metode na učenje ruskoga jezika. U istraživanju su sudjelovale dvije skupine, eksperimentalna skupina, koja je poučavana TPR metodom, te kontrolna skupina, koja je sjedila i gledala učitelja kako izvodi

odgovore na naredbe. Obje skupine su odgovorile pisanim odgovorima te su rezultati ispitivanja za obje skupine bili slični za odgovore od jedne riječi. Međutim, za složene rečenice, rezultati eksperimentalne skupine bili su izuzetno bolji. Nakon što su skupine poučavane, dani su im testovi kako bi se provjerila retencija usvojenog jezika nakon 24 sata, 48 sati te nakon 2 tjedna. Skupina koja je poučavana TPR metodom postigla je gotovo savršene ocjene bez obzira na vremenski interval. Eksperimentalna skupina je pokazala bolje razumijevanje jezika kad su bili poučavani TPR metodom nego pomoću drugih metoda. Rezultati istraživanja su pokazali kako TPR metoda pomaže dugoročnoj retenciji jezika. Dakle, TPR metoda pospješuje znanje jezika i fluentnost u govoru, počevši prvo od fluentnog slušanja. S time se slaže i Anderson (2008) koja navodi da je igra poput TPR-a, zbog toga djeca lakše i brže usvajaju strani jezik. Jedna od pozitivnih strana TPR metode je ugodna atmosfera u razredu gdje učenici sudjeluju u procesu učenja jezika bez da osjećaju strah ili nervozu koju bi osjećali kada bi bili prisiljeni govoriti od početka iako nisu spremni. Kako Asher (1966) navodi, forsiranje učenika da govore kad nisu spremni je jednako kao provedba eksperimenta elektrošokovima kod štakora, što znači da bi došlo do brisanja tragova pamćenja uslijed pojačane razine stresa. Zato se TPR metoda, naspram drugih metoda, oslanja prvo na slušno razumijevanje prije produkcije jezika.

Schneider (1984) je provela istraživanje u kojemu su sudjelovali učenici drugoga i trećega razreda osnovne škole. Poučavala je španjolski jezik koristeći TPR metodu. S vremenom je shvatila da su učenici usvojili jezik kad im je rekla na materinskome jeziku da stave svoje olovke na stol te je jedan učenik rekao drugom učeniku na španjolskome jeziku da stavi olovku „*en la mesa, en la mesa*“ (Schneider, 1984, str. 623), što znači „na stol“. Dokazano je kako TPR ima pozitivan utjecaj na učenje stranoga jezika i dugoročnu retenciju kod djece, ali i kod odraslih. Asher (1972) je proveo istraživanje kako bi provjerio djelotvornost metode kod odraslih. Uspoređivao je rezultate ispitanika večernje škole za učenje njemačkoga jezika koristeći TPR metodu s dvije grupe ispitanika na fakultetu koje su učile njemački jezik tradicionalnim pristupom. Grupa koja je poučavana TPR metodom pokazala je superiornije slušne vještine naspram dvije kontrolne grupe koje su poučavane tradicionalnim metodama.

TPR metoda omogućuje učenicima da se kreću te da nisu stalno u sjedećem položaju, jer djeci je teško biti miran dugo vremena u školi, navikli su na pokret i igru, stoga im učitelj to treba omogućiti. Anderson (2008) navodi da je ova metoda zaslužna za učinkovito učenje,

razumijevanje te dugoročno pamćenje i retenciju jezika. Učinkovitija je od ostalih metoda, također je uspješna u poučavanju stranoga jezika ne samo kod djece, već i odraslih, bez obzira na veličinu grupe.

5.3. *Korištenje TPR metode u razrednoj nastavi*

„Koristeći se pokretom i igrom, u nastavi povezujemo vizualnu, auditivnu i kinestetičku, tj. motoričku komponentu te prilagođavamo proces poučavanja jezika razvojnim karakteristikama djece, motiviramo ih, potičemo i olakšavamo aktivno sudjelovanje u nastavnom procesu. Djeca rado prihvaćaju i sudjeluju u igrama u pokretu. Vješta koreografija pokreta i jezičnih sadržaja, odnosno pokreta i govora lako će probuditi zanimanje djece koja će tako predočen jezični sadržaj prihvaćati kao nešto prirodno i nenametljivo“ (Gavrilović-Smolić, 2019, str. 432).

TPR metoda se može koristiti samostalno ili kombinirati s drugim metodama. Pogodna je za poučavanje različitih nastavnih sadržaja, vokabulara, gramatike, glagolskih vremena i slično. Asher (2000) navodi da učenici internaliziraju jezik koji uključuje i glagolska vremena (prošlo, sadašnje i buduće) i pogodbeni način, odnosno kondicional. To se može postići pomoću složenih naredbi za izvođenje, međutim, kako objašnjava Asher, jezik je uz poučavanje TPR metodom internaliziran, a ne naučen napamet, stoga učenici mogu dugoročno usvojiti jezik (Asher, 2000).

Da bi strani jezik bio manje apstraktan učenicima, potrebno je koristiti stvarne konkretne predmete i pokrete tijela. Time se smanjuje potreba za prevođenjem, a i lakše se usvaja. Sljedeći razlog za korištenje pokreta u nastavi je taj, da kad učenici mentalno procesuiraju ono što čuju na stranome jeziku bez pribjegavanja prijevodu, oni istovremeno uče razmišljati na stranome jeziku, čime proces učenja postaje lakši i uspješniji. Korištenje kinestetičkog senzornog sustava pomaže dugotrajnom pamćenju. Takve aktivnosti koje uključuju pokret stvaraju zabavnu atmosferu u učionici nalik na igru, što pogoduje učenju i usvajanju jezika. Na primjer, učitelj može prozivati učenike dajući im određene naredbe na stranome jeziku: „Hodaj do prozora“, „Otvori prozor“, „Stavi knjigu na stol“ i slično. Bitno je da učenici prvo demonstriraju radnje da učitelj vidi da su učenici razumjeli značenje naredbi, a tek onda ih mogu izgovoriti. Učenici također mogu svi istovremeno izvoditi određene radnje poput „Trči na mjestu“, „Skoči“, „Podigni ruke u zrak“, „Dotakni nos“ i slično. Učitelj može proširiti naredbe koristeći i priloge načina. Učenicima se može zadati da trče brzo, polako, tiho, glasno i slično. Da igra bude zanimljivija, učitelj može dati

naredbe određenim grupama učenika (jedna polovica razreda, samo djevojčice ili samo dječaci...). Učenici mogu zajedno izvoditi radnje s učiteljem ili mogu sami izvoditi radnje bez učitelja. Primjeri naredbi koje učitelj može koristiti u razredu: „Sjedni“, „Udahni“, „Izdahni“, „Opusti se“, „Nasmij se“, „Zijevaj“, „Namršti se“, „Spavaj“, „Probudi se“, „Rukuj se s prijateljem“, „Otvori oči“, „Podigni bilježnicu“. Kad su učenici uvježbali jednostavnije naredbe, mogu im se zadati kompleksnije naredbe pomoću kojih se razvijaju vještine slušnog razumijevanja (Silvers, 2015).

Nadalje, crtanje je jedna od najugodnijih i najproduktivnijih aktivnosti koja uključuje pokret. Nije potrebno da su učenici umjetnički talentirani za crtanje, budući da su crteži vrlo jednostavni. Učitelj može zadati učenicima da crtaju i brišu određene predmete na školskoj ploči. Na primjer, može im zadati da nacrtaju neku životinju, a zatim da ju izbrišu. Može im se zadati da nacrtaju niz predmeta (kuća, stablo, cvijet), a potom ih izbrišu. Na ploči učenici mogu crtati nekoliko predmeta te im se može zadati da ih obrišu redom. Brisanje je naredba koja može imati mnogo mogućnosti, učenicima se može zadati da izbrišu određeni predmet brzo; nakon brisanja stabla, obrišite cvijet i slično. Učenici mogu proširiti jednostavan crtež dodavajući detalje koje im naredi učitelj. Učenici slušaju upute učitelja koji im može zadati da nacrtaju djevojčicu. Djevojčica ima dugu kovrčavu kosu. Ima velik nos. U lijevoj ruci drži sladoled, a u desnoj ruci drži cvijet, i slično. Nadalje, učenici mogu crtanjem vježbati i kompoziciju crteža u kojem su predmeti smješteni u različite prostorne odnose. Na primjer, učenici prvo mogu nacrtati veliki pravokutnik, zatim slušaju daljnje naredbe učitelja koji im može zadati da u središtu nacrtaju kuću, na vrhu nacrtaju sunce, na dnu nacrtaju cvijet, pored kuće s lijeve strane nacrtaju stablo i tako dalje. Kad su učenici usvojili strani jezik na određenoj razini, mogu samostalno izgovarati naredbe koje učitelj ili drugi učenici moraju izvesti (Silvers, 2015).

TPR metoda je iznimno učinkovita kod poučavanja vokabulara. Na primjer, igra pomoću koje se mogu vježbati boje je „Semafor“. Učitelj od materijala može koristiti 3 kruga crvene, zelene i narančaste boje koji predstavljaju boje na semaforu. Učenici se nalaze u krugu, glume automobile, voze brzo, polako ili stanu ovisno o tome koju boju semafor pokaže. Učitelj podigne krugove, učenici izgovaraju boje. Kada učitelj podigne zelenu boju, učenici trebaju brzo hodati oko učitelja, polako trebaju hodati kad učitelj pokaže narančasti krug, a stati trebaju kad učitelj pokaže crveni krug. Ova igra je pogodna za mlađe učenike i odličan je primjer kako uvježbati novi vokabular. Sljedeća igra koja uključuje pokret može se koristiti kod učenja vokabulara za životinje.

Učenici prvo uče nazive životinja i kako se koja životinja kreće. Na primjer, učitelj može pokazati slike klokan, ptice, zmije, konja i slično. Nakon što su učenici naučili životinje, igraju igru tako što imitiraju pokrete životinja. Učitelj može zadati sljedeće naredbe: skoči kao klokan, gmiži kao zmija, leti kao ptica, galopiraj kao konj i tako dalje. Igra se može modificirati da bude zanimljivija. Učitelj može podijeliti učenike u skupine koje predstavljaju različite životinje. Kad učitelj prozove određenu životinju, ta skupina učenika izvodi radnju. Također, umjesto pokreta životinja, učenici se mogu glasati kao životinje (Reilly i Ward, 1997).

TPR metoda je izrazito prilagodljiva, može se lako modificirati ovisno o potrebama i interesima učenika ili gradivu koje se poučava. Osim vokabulara, može se koristiti i za poučavanje gramatike i glagolskih vremena. Na primjer, učenici mogu izgovoriti koju će naredbu izvesti, koju naredbu izvode upravo te koju su naredbu izveli. Na taj način vježbaju prošlost, sadašnjost i budućnost. Na primjer, učitelj može zadati učeniku da pljesne rukama. Učenik izvodi radnju i govori što u tom trenutku radi (Ja plješćem). Nakon što izvede radnju govori „Ja sam pljeskao“ (Silvers, 2015). Pokret je sastavni dio i dramsko-kazališnih tehnika te učitelji mogu koristiti dramatizaciju prilikom poučavanja stranoga jezika. Dramatizacija poboljšava jezične kompetencije, učenici razvijaju dobar izgovor bez dodatnih vježbi, razvija im se samopouzdanje i sigurnost koje će im koristiti pri komunikaciji na stranome jeziku. Osim toga, učenici razvijaju kreativnost. Drama podrazumijeva široki spektar tehnika koje se mogu koristiti u poučavanju stranoga jezika, stilove učenja, vježbanje komunikacijskih situacija, učenje pokretom, učenje bez stresa u motivirajućim uvjetima i slično (Kodrić, 2013). Dramatizacija je korisna i u radu sa starijim učenicima. „Dramatizacija postavlja učenika u ulogu aktivna sudionika komunikacijskog konteksta u kojemu, osim aktivne upotrebe jezičnih sadržaja, do izražaja dolaze i nejezični elementi kao što su mimika lica, gesta i kontekst kao nositelji značenja koji olakšavaju razumijevanje“ (Gavrilović-Smolić, 2019, str. 438).

5.4. *Negativne strane TPR metode*

TPR metoda je uvelike istraživana, hvaljena je zbog svojih brojnih prednosti, ali i kritizirana zbog nekih svojih nedostataka. Jedan od nedostataka koji se navode u literaturi je da učenicima može biti neugodno ako nisu navikli na ovaj način poučavanja. Smatra se kako je ova

metoda pogodnija uglavnom za mlađe učenike koji tek počinju učiti strani jezik, iako su istraživanja pokazala da se može uspješno koristiti i u radu sa starijim učenicima. Nadalje, učitelji mogu imati poteškoća s objašnjavanjem apstraktnih izraza te bi u tom slučaju bilo bolje koristiti slikovne kartice s riječima. TPR može biti neučinkovit ako ga učitelj koristi dulje vrijeme bez da ga zamijeni s drugim aktivnostima. Naime, smatra se da se TPR fokusira uglavnom na izricanje naredbi, a zanemaruje pripovijedanje, opisivanje te komuniciranje među vršnjacima, što može negativno utjecati na poboljšanje jezičnih vještina. Iz toga razloga, ovu metodu treba kombinirati s ostalim metodama kako bi nastavni proces bio dinamičniji te sam proces učenja uspješniji (Widodo, 2005).

6. Metodologija istraživanja

6.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi upoznatost studenata i nastavnika engleskoga jezika s *Total Physical Response* (TPR) metodom poučavanja stranoga jezika te ispitati njihovu motivaciju za korištenje navedene metode u nastavi.

6.2. Uzorak ispitanika

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 174 ispitanika. Uzorak ispitanika se sastojao od 24 studenta i 150 nastavnika engleskoga jezika iz osnovnih škola na području cijele Republike Hrvatske. Ispitanici su bili različite dobi te različitih godina radnoga iskustva. U istraživanju su sudjelovali ispitanici koji studiraju ili su završili sljedeće fakultete: Učiteljski fakultet u Zagrebu (UFZG), Filozofski fakultet u Zagrebu (FFZG), Filozofski fakultet u Zadru (FFZD), Filozofski fakultet u Rijeci (FFRI), Filozofski fakultet u Splitu (FFST), Filozofski fakultet u Osijeku (FFOS), Učiteljski fakultet u Osijeku (UFOS), Učiteljski fakultet u Gospiću (UF Gospić), Učiteljski fakultet u Petrinji (UF Petrinja), Učiteljski fakultet u Čakovcu (UF Čakovec), Učiteljski fakultet u Puli (UF Pula), Sveučilište u Ljubljani, Sveučilište u Padovi, Filozofski fakultet u Trstu (FF Trst), Filozofski fakultet u Mostaru (FF Mostar) te Filozofski fakultet u Sarajevu (FF Sarajevo).

6.3. Instrumenti

Za potrebe ovoga istraživanja koristio se anketni upitnik kojeg su ispitanici ispunjavali *online* preko obrasca Google Forms, čija je poveznica bila podijeljena u sljedeće grupe na društvenoj mreži Facebook: Učiteljski fakultet (Sveučilište u Zagrebu), Školska zbornica, Engleski jezik u OŠ, UFZG engleski jezik 2016./2017.-Brucoši, Svi studenti anglistike FFZG.

Upitnik je sadržavao 42 pitanja te se u prvom dijelu sastojao od demografskih pitanja (spol, dob, završen fakultet, godina studija/ završenog fakulteta, godine radnog iskustva te razrede u kojima ispitanik predaje), u drugom dijelu upitnika postavljena su pitanja vezana uz informiranost i korištenje metode poučavanja pokretom (TPR) u vlastitoj nastavi, a u trećem je dijelu postavljen set pitanja vezanih uz zadovoljstvo metodom poučavanja pokretom. Za procjenu zadovoljstva metodom poučavanja pokretom učitelja koristila se Likertova ljestvica koja se sastoji od niza tvrdnji kojima su izraženi različiti aspekti pozitivnog ili negativnog stava. Svaku od 13 korištenih tvrdnji prati najčešće pet mogućih odgovora (1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem). Njima se izražava stupanj slaganja tj. neslaganja sa stavovima koji su izraženi u određenoj tvrdnji. Svi ispitanici su prije ispunjavanja upitnika bili informirani da će prikupljeni podaci biti korišteni isključivo u svrhu pisanja diplomskoga rada te su dobrovoljno sudjelovali u istraživanju.

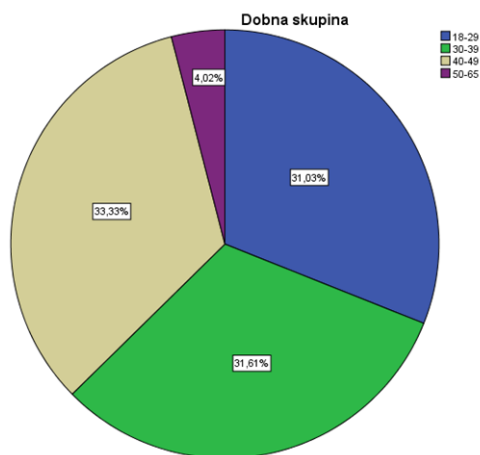
6.4. Metode obrade podataka

Svi podaci analizirani su programskim software-om SPSS. Budući da su podaci dobiveni iz upitnika kvantitativne prirode, za obradu podataka su se koristili statistički neparametrijski testovi. Na svim dobivenim odgovorima iz upitnika provedena je analiza frekvencija odgovora na temelju čega se ustanovila zastupljenost pojedinih odgovora/podataka u postocima. Radi utvrđivanja faktorske strukture upitnika o zadovoljstvu nastavnika engleskog jezika metodom poučavanja pokretom, provedena je faktorska analiza na česticama upitnika.

7. Rezultati i rasprava

Demografska obilježja ispitanika

Kružni dijagram 1 prikazuje postotak ispitanika u pojedinoj dobnoj skupini. Najzastupljenija dobna skupina ispitanika u ovom istraživanju bila je ona u kategoriji od 40-49 godina starosti (33,3 %), nakon koje slijedi dob od 30-39 godina (31,6 %) te dob od 18-29 godina (31 %). Najmanji postotak ispitanika nalazio se u kategoriji od 50-65 godina starosti (4 %), što se možda može povezati s generacijama koje su prisutnije na društvenim mrežama.

Kružni dijagram 1. Postotak ispitanika u pojedinoj dobnoj skupini

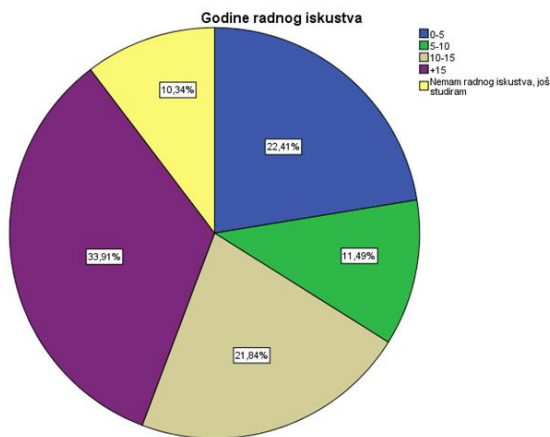
Što se tiče spola ispitanika, u ovom istraživanju su prevladavale nastavnice i studentice engleskoga jezika sa 96,6 % naspram 3,4 % nastavnika i studenata (6 ispitanika u istraživanju je muškoga spola), što možemo usporediti i s općim omjerom nastavnika i nastavnica. Naime, publikacija “Žene i muškarci u Hrvatskoj 2019.”, koju je objavio Državni zavod za statistiku, prikazuje postotak nastavnika u osnovnim školama na kraju školske godine od 2016./2017. do 2017./2018 u Republici Hrvatskoj s obzirom na spol. Iz statističkih podataka vidljivo je da je 2016./2017. godine u osnovnim školama ukupno bilo zaposleno 25 828 nastavnica i nastavnika, od čega je 22 204 nastavnica (86 %) te 3 624 nastavnika (14 %). Nadalje, 2017./2018. godine u osnovnim školama bilo je ukupno zaposleno 25 754 nastavnika i nastavnica, od čega je 22 170

nastavnica (86,1 %) te 3 584 nastavnika (13,9 %). Iz navedenih statističkih podataka vidljiv je veliki nesrazmjer s obzirom na spol, veći je broj nastavnica u usporedbi s nastavnicima, što pokazuje kako se još uvijek mali broj muškaraca odlučuje za ovo zanimanje u Republici Hrvatskoj (Kružni dijagram 2).

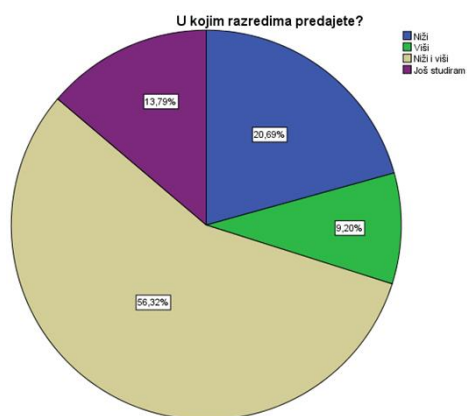
Kružni dijagram 2. Postotak ispitanika po spolu

Iz kružnog dijagrama 3, vidljivo je da je 33,9 % ispitanika imalo više od 15 godina radnog iskustva dok je gotovo podjednak postotak ispitanika imao radno iskustvo u trajanju do 5 godina (22,4 %) te od 10-15 godina (21,8 %). Nadalje, 11,5 % ispitanika ima radno iskustvo u trajanju od 5-10 godina, a 10,3 % ispitanika još nema radno iskustvo, budući da još studiraju. Dakle, najviše je ispitanika s više od 15 godina radnog iskustva što se može također uočiti na kružnom dijagramu 1, gdje je vidljivo kako najveći broj ispitanika pripada dobnoj skupini 40-49 godina.

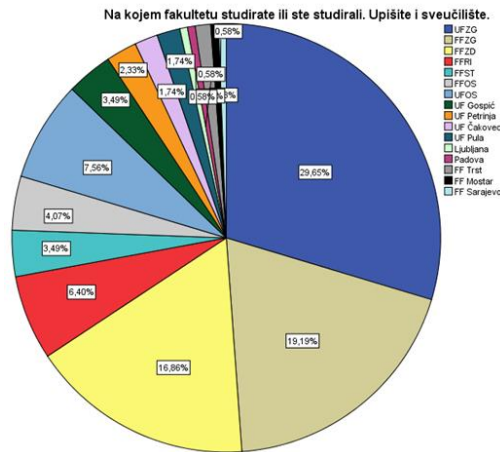
Kružni dijagram 3. Postotak ispitanika po godinama radnog iskustva

Nadalje, 56,3 % ispitanika predaje i u nižim i u višim razredima dok je u ovom istraživanju najmanji postotak nastavnika koji predaju samo u višim razredima, njih 9,2 % (Kružni dijagram 4). Iz navedenog, vidljivo je kako nastavnici uglavnom predaju i u višim i u nižim razredima, a jedan od razloga tome možda leži u optimalnom popunjavanju satnice.

Kružni dijagram 4. Postotak ispitanika po razredima u kojima predaju

Najveći postotak ispitanika u ovom istraživanju studiralo je na Sveučilištu u Zagrebu, njih 29,7 % na Učiteljskom Fakultetu te 19,2 % na Filozofskom Fakultetu u Zagrebu, što ukupno predstavlja čak 48,9 % ispitanika u ovom istraživanju (Kružni dijagram 5). Nakon fakulteta Zagrebačkog Sveučilišta, najzastupljeniji fakultet je Filozofski Fakultet u Zadru (16,9 %).

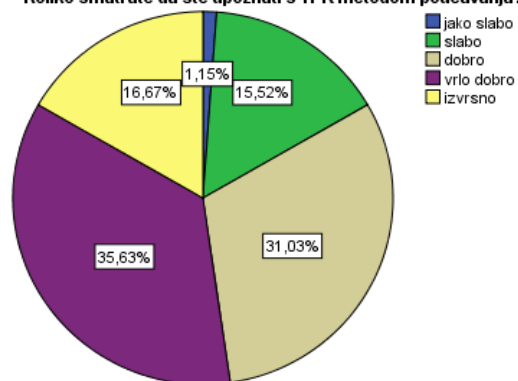

Kružni dijagram 5. Postotak ispitanika po Fakultetu/Sveučilištu studiranja

Upoznatost nastavnika i studenata engleskog jezika s TPR metodom poučavanja stranoga jezika

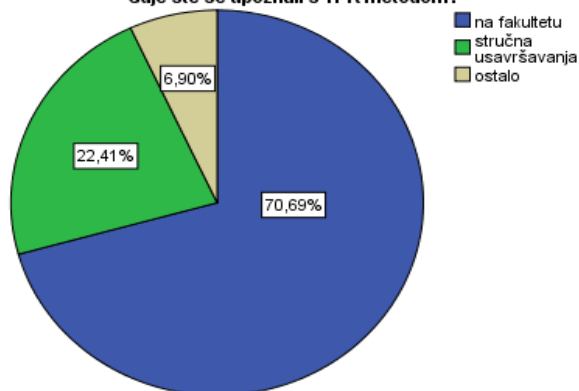
Kružni dijagram 6 prikazuje kako je 35,63 % ispitanika vrlo dobro, tj. dobro (31,03 %) upoznato s TPR metodom poučavanja. Nešto manji postotak ispitanika se izjasnilo da su izvrsno upoznati s ovom metodom poučavanja, njih 16,67 %. Najveći postotak ispitanika se s TPR metodom upoznao na fakultetu (70,69 %) a čak 22,41 % tijekom stručnih usavršavanja (Kružni dijagram 7). Navedeni kružni dijagram 7 ukazuje na važnost stručnih usavršavanja, budući da se značajan broj ispitanika upoznao s TPR metodom na ovaj način. Stoga je važno da nastavnici kontinuirano razvijaju svoje kompetencije te da se usavršavaju bilo putem stručnih usavršavanja ili samostalnim proučavanjem teme. Manji broj ispitanika, njih 6,9 % je navelo kako su se upoznali s TPR metodom samostalnim istraživanjem dodatne literature te preko raznih priručnika za rad (Kružni dijagram 7).

Koliko smatrate da ste upoznati s TPR metodom poučavanja?

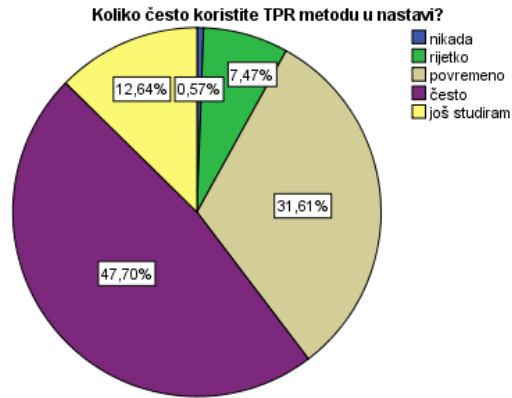
Kružni dijagram 6. Frekvencije odgovora ispitanika o razini upoznatosti s TPR metodom.

Gdje ste se upoznali s TPR metodom?

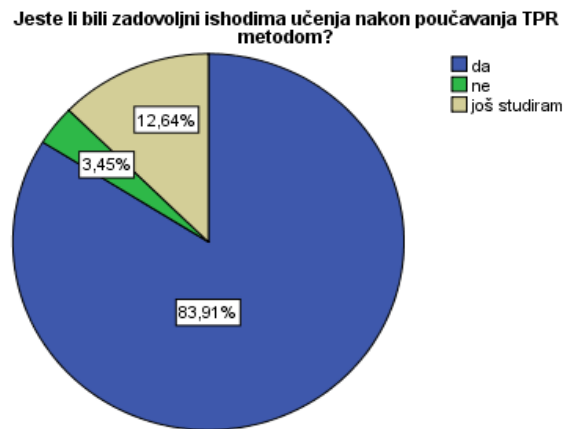

Kružni dijagram 7. Frekvencije odgovora ispitanika o načinu upoznavanja s TPR metodom

Najveći dio ispitanika u ovom istraživanju (47,70 %) često koristi TPR metodu u nastavi dok ju tek 0,57 % ne koristi nikada (Kružni dijagram 8). Budući da je iz ranije navedenih podataka vidljivo kako je većina ispitanika uglavnom dobro ili vrlo dobro upoznata s TPR metodom poučavanja, očekivano je da će sličan postotak ispitanika koristiti navedenu metodu u nastavi i obrnuto. S obzirom da je mali postotak ispitanika slabo ili jako slabo upoznat s metodom, jasno je da će taj isti postotak ispitanika rijetko ili nikada koristiti TPR metodu u vlastitoj nastavi.

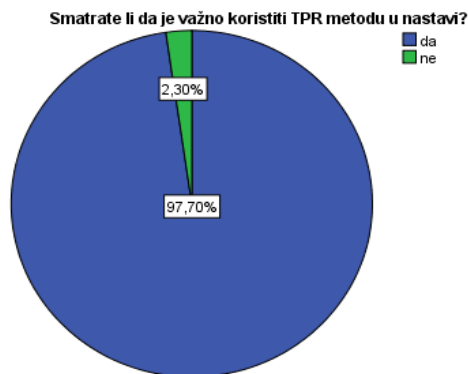

Kružni dijagram 8. Frekvencije odgovora ispitanika o učestalosti korištenja TPR metode u nastavi

Kružni dijagram 9. Frekvencije odgovora ispitanika o zadovoljstvu ishodima učenja nakon poučavanja TPR metodom

Iz kružnog dijagrama 9 je vidljivo da je nakon korištenja TPR metode u nastavi, tj. nakon poučavanja, 83,91 % ispitanika bilo zadovoljno ishodima učenja dok 3,45 % ispitanika nije bilo zadovoljno. Sukladno tom rezultatu, nije začuđujuće da 97,70 % ispitanika smatra da je važno koristiti TPR metodu u nastavi (Kružni dijagram 10).

Kružni dijagram 10. Frekvencije odgovora ispitanika o važnosti korištenja TPR metode u nastavi

Niže su navedeni neki od razloga zašto su se ispitanici koji koriste TPR metodu u vlastitoj nastavi odlučili koristiti baš tom metodom, a koje navode kao odgovore na pitanja otvorenoga tipa.

Djeca bolje usvajaju jezik.

Jer rado sudjeluju i sramežljiviji i povučeni učenici. Ova metoda učenike motivira za daljnji rad.

Uče bez napora. Vrlo je zabavna. Uče kroz igru.

Jer učenici lakše i brže usvajaju sadržaje, zabavno im je i vole to.

Jer se u praksi pokazala najuspješnijom.

U nižim razredima da učenje bude zabavnije.

Zašto što je pokret prirodno stanje organizma, posebice dječjeg. Zabavno je djeci, dinamično i korisno! Mozak lakše pamti ako određena riječ/izraz ima i svoj pokret!

Izabrala sam ju koristiti jer je djeci (a i meni) zanimljiva. Smatram da lakše zapamte neku riječ ako ju sami pokažu. Tijekom korištenja TPR aktivnosti, u razredu se stvara opuštenija atmosfera, pa se uključuju i učenici koji su inače povučeni i sramežljivi.

Kako bi učenici lakše kroz pokret i zabavu zapamtili određeni nastavni sadržaj.

Pokret je bitan za djecu, brže i zabavnije usvajaju nove sadržaje.

Jer djeca lakše usvajaju nastavne sadržaje/zanimljivije im je.

Zato što sam primijetila da uz korištenje TPR djeca lakše i brže pamte.

Učenici vole kretanje, glumu, ples i smatram da ovim načinom puno brže usvajaju gradivo.

Vrlo je učinkovita i djeca uživaju.

Metoda poučavanja TPR metodom dio je metodike EJ koji smo imali tijekom studija i implementiram ju u svom radu od samih početaka. U radu s djecom vrtićke i mlađe školske dobi, nezamjenjiva je u stvaranju motivirajuće i opuštene atmosfere u kojoj djeca spontano usvajaju novi jezik.

Zato što se određeni dijelovi nastavnog sadržaja lakše i brže zapamte koristeći TPR. Isto tako, učenici vole kada uče uz pokret i smatraju to zabavnim načinom usvajanja nastavnih sadržaja.

Jer je djeci zanimljiva i zabavna pa brže uče.

Učenici lakše i brže uče izraze, vokabular, povezuju pokret s nastavnim sadržajima. Naročito efikasno kod učenja pjesmica.

Razbija monotoniju, omogućuje nemirnim učenicima da se pokrenu, učenici pamte ako su se tada smijali i kretali.

Zanimljiva je i dinamična, osobito nižim razredima

Djeca lakše odrađuju zadatke kroz igru i kretanje.

Jer se djeca vole kretati, aktivniji su i angažiraniji.

Veoma je pogodna za rad s mladim učenicima, njima je zanimljivo i lakše usvajaju vokabular na taj način.

Iz navedenih odgovora može se zaključiti kako ispitanici najčešće koriste ovu metodu radi lakšeg i bržeg usvajanja novih nastavnih sadržaja te učenja bez napora, zatim radi učinkovitosti i dinamičnosti, razbijanja monotonije u razredu, osiguravanja potrebe za kretanjem i igrom. Isto tako, učenicima je zabavna i motivirajuća te rado sudjeluju i sramežljiviji učenici. Navedeni odgovori ispitanika mogu se povezati s mnogim istraživanjima koje je proveo Asher (2000 i 2009), a koja su potvrdila uspješnost i učinkovitost metode. TPR metoda doprinosi dugoročnom pamćenju odnosno retenciji jezika i naučenih nastavnih sadržaja. Dakle, učenici lakše usvajaju elemente stranoga jezika kroz igru i pokret budući da im se istovremeno stimulira lijeva i desna strana mozga. Kao što su ispitanici naveli u odgovorima, upotrebom TPR metode u nastavi omogućuje se i osigurava dječja potreba za kretanjem i igrom koja je vrlo važna za njihov razvoj. Zbog tog razloga, djeca su motiviranija za rad te rado sudjeluju svi učenici, što također navodi i Asher (2000).

Procjena stavova ispitanika o metodi poučavanja pokretom

Tablica 1. Frekvencije odgovora ispitanika o stavovima vezanim za poučavanje TPR metodom

	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se ne slažem, niti se slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
	Postotak (%)				
TPR metoda poučavanja omogućava učenicima uspješnije pamćenje nastavnog sadržaja.	0,0	0,0	6,3	20,1	73,6
TPR metoda poučavanja potiče veći interes učenika za nastavni sadržaj.	0,6	0,0	4,0	19,5	75,9
Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu potiče učenike na aktivnije sudjelovanje.	0,0	0,0	4,0	17,2	78,7
TPR metoda poučavanja doprinosi uspješnijem učenju stranog jezika.	0,0	1,1	6,3	18,4	74,1
TPR metoda poučavanja više koristi zabavljanju učenika nego samom procesu učenja stranog jezika.	31,6	35,1	21,8	3,4	8,0
TPR metoda poučavanja usmjerava pozornost na učenje novog vokabulara, dok zanemaruje učenje gramatike.	19,0	26,4	40,2	10,3	4,0
Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu pogodnija je za mlađe učenike.	2,9	4,0	10,3	29,9	52,9
Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu zanemaruje komunikaciju na stranome jeziku.	36,8	27,0	27,0	7,5	1,7
TPR metoda poučavanja trebala bi češće biti zastupljena u nastavnom procesu.	1,1	1,7	22,4	25,3	49,4
Dovoljno sam upoznat/upoznata s TPR metodom poučavanja.	5,2	10,9	27,0	36,2	20,7
TPR metoda poučavanja iziskuje od učitelja puno vremena za pripremu takvog sata.	25,3	27,0	23,0	19,5	5,2
TPR metoda poučavanja iziskuje od učitelja puno energije i napora.	13,8	17,2	28,7	27,0	13,2

Zainteresiran/a sam za dodatno usavršavanje na temu TPR metode poučavanja.	2,3	2,3	15,5	25,9	54,0
--	-----	-----	------	------	------

U Tablici 1. prikazane su frekvencije odgovora ispitanika o stavovima vezanim za poučavanje TPR metodom. Ispitanici u većinskom postotku smatraju da TPR metoda poučavanja omogućava učenicima uspješnije pamćenje nastavnog sadržaja (u potpunosti se slaže 73,6 % ispitanika), potiče veći interes učenika za nastavni sadržaj (u potpunosti se slaže 75,9 % ispitanika), potiče učenike na aktivnije sudjelovanje (u potpunosti se slaže 78,7 % ispitanika) te da doprinosi uspješnijem učenju stranoga jezika (u potpunosti se slaže 74,1 % ispitanika). Stavovi ispitanika nisu bili ujednačeni što se tiče tvrdnje da TPR metoda poučavanja više koristi zabavljanju učenika nego samom procesu učenja stranoga jezika. Naime, 66,7 % ispitanika se uopće ne slaže ili ne slaže s tom tvrdnjom, njih 21,8 % nema konkretni stav (niti se slažu, niti se ne slažu), a 11,4 % nastavnika se slaže ili u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. Po pitanju tvrdnje da TPR metoda poučavanja usmjerava pozornost na učenje novoga vokabulara dok zanemaruje učenje gramatike, najveći postotak ispitanika (40,2 %) nema decidirani stav – niti se slaže, niti se ne slaže, njih 19% se uopće ne slaže, dok se 10,3 % slaže s ovom tvrdnjom. Nadalje, 52,9 % ispitanika smatra da je upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu pogodnija za mlađe učenike dok se većina ispitanika ne slaže s tvrdnjom da upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu zanemaruje komunikaciju na stranome jeziku (uopće se ne slaže 36,8 % dok je po 27 % u kategorijama ne slažem se i niti se slažem, niti se ne slažem). Skoro polovica ispitanika u ovom istraživanju (49,4 %) smatra da bi TPR metoda poučavanja trebala češće biti zastupljena u nastavnom procesu dok se ukupno 56,9 % ispitanika (u potpunosti) slaže da je dovoljno upoznat/upoznata s TPR metodom poučavanja. Što se tiče tvrdnje da TPR metoda poučavanja iziskuje od učitelja puno vremena za pripremu takvog sata, nešto više od polovice ispitanika (52,3%) se ne slaže, 23% ispitanika nema decidirani stav a 19,5% ispitanika se slaže s navedenom tvrdnjom. Odgovori ispitanika su raznovrsni kada se radi o pitanju iziskuje li TPR metoda poučavanja od učitelja puno energije i napora. Kumulativno promatrajući frekvencije, ipak je veći postotak ispitanika, njih 40,2 %, koji se u nekom stupnju slažu s tom tvrdnjom. Za kraj, 79,9% ispitanika iz ovog istraživanja se izjasnilo da su zainteresirani za dodatno usavršavanje na temu TPR metode poučavanja.

Niže su navedene neke od prednosti TPR metode koje su ispitanici naveli u upitniku kao odgovore na pitanje otvorenoga tipa.

Učenici su više motivirani za rad.

Brže i lakše usvajanje sadržaja, veća motivacija učenika.

Učenicima je sadržaj zabavniji i lakše ga svladavaju.

Učenicima je zanimljivije, poticajnije i lakše usvajaju nastavne sadržaje.

Učenici iznimno dobro reagiraju na takav oblik rada.

Djeca se vole kretati i potpuno su uključena u obradu.

Dugoročno usvajanje naučenih pojmova.

Opuštenost učenika, vrlo često ponavljanje izraza što dovodi do usvajanja bez osjećaja učenika da uče, mozak lakše pamti ono što tijelo uradi.

Jednostavnost izvođenja bez puno pripreme, a vrlo visoka ostvarenost ishoda.

Učenici ne doživljavaju učenje kao ozbiljan i naporan proces.

Visoka motiviranost učenika daje bolje rezultate.

Razumijevanje bez prevođenja, dugoročno zadržavanje sadržaja, motivacija - stress-free i fast-moving.

Brže pamćenje kroz zabavu.

Duže usmjeravanje pažnje na ono što djecu želimo naučiti, dinamičnost i motivacija za učenjem!

Učenici ne osjećaju pritisak i strah od pogreške u govoru nego pokretom pokazuju da razumiju.

Učenici kroz zabavu pokretanjem i korištenjem tijela mogu lakše svladati nastavni sadržaj, znanje je dugotrajnije, motivacija i koncentracija su veći...

Iz navedenih odgovora, vidljivo je kako su ispitanici uglavnom naveli sljedeće prednosti TPR metode: brže i lakše usvajanje nastavnih sadržaja, duža koncentracija, visoka motivacija učenika te aktivno sudjelovanje u nastavnom procesu. Navedeni odgovori su u skladu s tablicom 2 gdje su vidljive visoke procjene na sljedećim varijablama, odnosno, česticama: *TPR metoda poučavanja omogućava učenicima uspješnije pamćenje nastavnog sadržaja, TPR metoda poučavanja potiče veći interes učenika za nastavni sadržaj, Upotreba TPR metode poučavanja u*

nastavnom procesu potiče učenike na aktivnije sudjelovanje, TPR metoda poučavanja doprinosi uspješnijem učenju stranog jezika. Iz svega navedenog, vidljiva je, stoga, povezanost s prethodno navedenim razlozima korištenja TPR metode u nastavi.

S druge strane, ispitanici su naveli i neke nedostatke TPR metode.

Buka u razredu.

Koristi se kad se radi na razumijevanju jezika, a ne na usavršavanju komunikacijskih vještina.

Prevelika zaigranost učenika, kopiranje pokreta drugih učenika bez razumijevanja onoga što su čuli.

Veća je buka u razredu, pojedini učenici koriste ovu metodu rada za nepodopštine.

Lako se izgubi kontrola nad razredom i pad koncentracije za daljnji rad.

Učenici ponekad pretjeraju pa nastane "kaos" i ne koncentriraju se na pravilno izvođenje pokreta već na ludiranje.

Neki se sadržaji teže usvajaju tom metodom.

Nije prikladna svim uzrastima.

Neki učenici ne razumiju što rade. Vremenski je zahtjevnija, tj. predugo traje. Učenici postanu nemirni (svi bi sudjelovali, ponavljali, glumili učitelja, neki pretjeruju u glumi-trče po razredu i slične stvari-ovisno o vokabularu koji se uči).

Nedostaje entuzijazam kod starijih učenika, glupo i djetinjasto je za njih izvoditi nešto što uključuje pokret.

Nedostatak prostora.

Starijim učenicima s vremenom postane bezveze.

Oponašanje tuđih pokreta bez razumijevanja usmene naredbe.

Prikladna je za mlađe uzraste ali nedovoljno razrađena u teoriji za starije uzraste.

Nedostatak metode je ograničenost obujma i vrste gradiva koju se može njome obraditi.

Iz navedenih odgovora vidljivo je kako su ispitanici kao nedostatak metode, uglavnom naveli problem s disciplinom u razredu i gubitak kontrole, nedostatak prostora u učionici, kopiranje pokreta drugih učenika bez samostalnog razumijevanja naredbe, ograničenost usvajanja određenih nastavnih sadržaja. Većina nastavnika je također navela kao nedostatak metode manju prikladnost

za starije učenike jer im je uglavnom to dosadno i naporno, što je u skladu s procjenom na varijabli u tablici 1: *Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu pogodnija je za mlađe učenike.*

Tablica 2. Faktorska analiza upitnika o zadovoljstvu ispitanika vezanom za poučavanje TPR metodom

KMO i Bartlettov Test		
Kaiser-Meyer-Olkin mjera adekvatnosti uzorkovanja		,844
Bartlettov test sfericiteta	Pribl. Hi-Kvadrat	959,228
	Df (stupnjevi slobode)	78
	Sig.(značajnost)	,000

Faktor	Inicijalne svojstvene vrijednosti			Ekstrakcijske sume kvadriranih opterećenja			Rotacijske sume kvadriranih opterećenja		
	Ukupno	% Varijance	Kumulativni %	Ukupno	% Varijance	Kumulativni %	Ukupno	% Varijance	Kumulativni %
1	4,98	38,307	38,307	4,602	35,401	35,401	3,297	25,359	25,359
2	1,634	12,566	50,873	1,252	9,63	45,031	1,798	13,828	39,186
3	1,193	9,177	60,05	0,621	4,776	49,806	1,333	10,256	49,443
4	1,05	8,08	68,13	0,578	4,449	54,256	0,626	4,813	54,256
5	0,811	6,241	74,37						
6	0,713	5,486	79,856						
7	0,641	4,931	84,787						
8	0,551	4,236	89,023						
9	0,391	3,006	92,029						
10	0,34	2,617	94,646						
11	0,276	2,12	96,765						
12	0,242	1,861	98,626						
13	0,179	1,374	100						

Ukupna varijanca

Čestice	Faktor			
	1	2	3	4
TPR metoda poučavanja omogućava učenicima uspješnije pamćenje nastavnog sadržaja.	0,765	-0,266	-0,176	-0,097
TPR metoda poučavanja potiče veći interes učenika za nastavni sadržaj.	0,841	-0,130	0,030	0,151
Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu potiče učenike na aktivnije sudjelovanje.	0,777	-0,191	-0,091	0,081

TPR metoda poučavanja doprinosi uspješnijem učenju stranog jezika.	0,867	-0,271	-0,141	0,075
TPR metoda poučavanja više koristi zabavljanju učenika nego samom procesu učenja stranog jezika.	0,382	0,382	0,111	-0,026
TPR metoda poučavanja usmjerava pozornost na učenje novog vokabulara, dok zanemaruje učenje gramatike.	0,592	0,592	0,102	0,242
Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu pogodnija je za mlađe učenike.	0,476	0,476	0,177	-0,076
Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu zanemaruje komunikaciju na stranome jeziku.	0,672	0,672	0,205	-0,191
TPR metoda poučavanja trebala bi češće biti zastupljena u nastavnom procesu.	0,496	-0,490	-0,037	0,268
Dovoljno sam upoznat/upoznata s TPR metodom poučavanja.	0,322	-0,313	-0,187	-0,386
TPR metoda poučavanja iziskuje od učitelja puno vremena za pripremu takvog sata.	-0,129	0,140	0,869	0,076
TPR metoda poučavanja iziskuje od učitelja puno energije i napora.	-0,046	0,231	0,616	-0,104
Zainteresiran/a sam za dodatno usavršavanje na temu TPR metode poučavanja.	0,209	-0,122	-0,082	0,492
<i>Karakteristični korijeni</i>	3,297	1,798	1,333	0,626
<i>% objašnjene varijance</i>	25,359	13,828	10,256	4,813

Za procjenu zadovoljstva metodom poučavanja pokretom nastavnika i studenata engleskoga jezika koristio se upitnik u obliku Likertove ljestvice sa 13 tvrdnji tj. čestica. Kako bi se reducirao skup od 13 varijabli na manji broj latentnih čestica provedena je faktorska analiza na česticama upitnika (Tablica 2). Prvo se provjerila podobnost korelacijske matrice za faktorizaciju pomoću Kaiser-Meyer-Olkinove mjere adekvatnosti uzorkovanja te Bartlettovog testa sfericiteta. S obzirom na dobivene vrijednosti ovih testova: KMO test: 0,844 te Bartlettov test sfericiteta ($\chi^2 = 959,228$, $df = 78$, $p < ,01$) provedba daljnje faktorske analize je opravdana.

Upotrijebljena ekstrakcijska metoda je bila faktoriranje glavnih osi a rotacija faktora je napravljena pomoću Varimax faktorske rotacije kako bi minimalizirali broj varijabli koje imaju visoko opterećenje na svakom faktoru. Prema Kaiser-Guttman kriteriju ekstrahirana su četiri faktora s objašnjenih 54,26% varijance. Prema sadržaju čestica, prvi faktor se naziva Faktor pozitivnih stavova, to jest, sadržava prednosti TPR metode kao što su uspješnije pamćenje

nastavnog sadržaja, poticanje većeg interesa učenika za nastavni sadržaj, poticanje učenika na aktivnije sudjelovanje u nastavnom procesu te uspješnije učenje stranoga jezika. Drugi faktor se naziva Faktor negativnih stavova, to jest, zasićen je česticama koje sadržavaju nedostatke TPR metode poput veće usmjerenosti metode na zabavljanje učenika nego sam proces učenja, zanemarivanje učenja gramatike, veću prikladnost za mlađe učenike te zanemarivanje komunikacije na stranom jeziku. Može se primijetiti kako su na treći i četvrti faktor projicirane po dvije tj. po jedna čestica, pa se oni smatraju neinterpretativnim za daljnje tumačenje.

8. Zaključak

21. stoljeće donijelo je napredak tehnologije, naročito informatičke tehnologije, te samim time i ubrzan način života. Zbog toga je sjedilački način života uzeo maha te se sve manji broj ljudi bavi tjelesnom aktivnošću. Danas djeca previše vremena provode za računalima igrajući razne igrice što negativno utječe na njihovo zdravlje. Manjak tjelesne aktivnosti može biti detrimentalan za zdravlje te utjecati na kognitivni, motorički i fizički razvoj djeteta. Također, učenici u školi provode puno vremena sjedeći. Uloga učitelja je, stoga, da potakne učenike na kretanje te da razvija i njeguje njihov pozitivan stav prema tjelesnoj aktivnosti. Učitelj bi trebao osmisliti raznolike aktivnosti koje će uključivati pokret imajući na umu odgojno- obrazovne ciljeve koje želi postići. Metoda koja uspješno implementira pokret u učenju stranoga jezika je upravo *Total Physical Response* metoda, koja se temelji na razumijevanju i slušanju stranoga jezika te izvođenju određenih radnji koje učitelj izgovara učenicima. Koordinacija pokreta i govora može olakšati učenje jezika. Naglasak TPR metode je na aktivnom učenju koje može promijeniti način rada mozga te ubrzati i poboljšati proces učenja. Drugim riječima, učenici će bolje usvojiti nastavne sadržaje i steći druge vještine angažirajući svoje tijelo, a ne samo pasivno promatrajući. Ova metoda je izrazito djelotvorna, prilagodljiva i dinamična. Osim što doprinosi boljem i dugotrajnijem usvajanju nastavnih sadržaja, također ispunjava potrebe učenika za kretanjem i igrom, što je vrlo važno za njihov fizički, psihički i socijalni rast i razvoj. Na taj način, učenici će postati motiviraniji te će rado sudjelovati u nastavnom procesu.

Iz cjelokupnog istraživanja i prikazanih rezultata može se zaključiti da je, od ukupno 174 ispitanika, većina vrlo dobro, dobro ili izvrsno upoznata s TPR metodom poučavanja. Najveći postotak ispitanika se s TPR metodom upoznao na fakultetu, a nešto manji broj tijekom stručnih usavršavanja. Nadalje, većina se nastavnika koristi TPR metodom u vlastitoj nastavi, dok tek 1 nastavnik nikada ne koristi. Velik postotak nastavnika bilo je zadovoljno ishodom učenja nakon poučavanja TPR metodom a gotovo svi ispitanici smatraju da je važno koristiti navedenu metodu u nastavi te su zainteresirani za dodatno usavršavanje u vezi navedene metode. Ispitanici su u svojim odgovorima naveli kako TPR metoda omogućuje lakše i brže svladavanje nastavnih sadržaja, potiče učenike na aktivno sudjelovanje u nastavi te također stvara ugodnu i motivirajuću atmosferu u razredu. Nadalje, provedena je i faktorska analiza upitnika na 13 čestica o zadovoljstvu ispitanika vezanim za poučavanje TPR metodom te su izlučena dva faktora. Prvi faktor odnosi se

na pozitivne strane TPR metode u nastavi, a drugi faktor odnosi se na nedostatke metode. Kao nedostatke metode, nastavnici su najčešće naveli problem s disciplinom u razredu, nedostatak prostora u učionicama te manju prikladnost za starije učenike.

9. Literatura

Anderson, R. L. (2008). *Critical analysis of total physical response as pedagogy*. San Bernardino: California State University.

Asher, J. J. (1966). The Learning Strategy of the Total Physical Response: A Review. *The Modern Language Journal*, 50(2), 79-84.

Asher, J. J. (1972). Children's first language as a model for second language learning. *The Modern Language Journal*, 56(3), 133-139.

Asher, J. J. (2000). *Learning another language through actions*. Los Gatos: Sky Oaks Productions.

Asher, J. J. (2009). The Total Physical Response (TPR): Review of the evidence. Preuzeto 7. srpnja, 2014. https://www.tpr-world.com/mm5/graphics/TPRarticles/TPR_review_evidence.pdf

Broughton, G., Brumfit, C., Pincas, A. i Wilde, R. D. (2003). *Teaching English as a foreign language*. London: Routledge.

Cameron, L. (2001). *Teaching Languages to Young Learners* (Cambridge Language Teaching Library). Cambridge: Cambridge University Press.

Chomsky, N. (2006). Chats with Washington Post readers. *The Washington Post*. <http://www.chomsky.info/debates/20060324.htm>

Cooper, S. B., Bandelow, S., Nute, M. L., Dring, K. J., Stannard, R. L., Morris, J. G. i Nevill, M. E. (2016). Sprint-based exercise and cognitive function in adolescents. *Preventive Medicine Reports*, 4, 155-161.

Ćoso, Z. (2016). Problematika ovladavanja jezikom. *Croatica et Slavica Iadertina*, 12(2), 493-512.

Edelenbos, P., Johnstone, R. i Kubanek, A. (2006). *The main pedagogical principles underlying the teaching of languages to very young learners*. Final Report of the EAC 89/04, Lot 1 study. European Commission. Dostupno na: https://ec.europa.eu/assets/eac/languages/policy/language-policy/documents/young_en.pdf

- Elleberg, D. i St-Louis-Deschênes, M. (2010). The effect of acute physical exercise on cognitive function during development. *Psychology of Sport and Exercise*, 11(2), 122-126.
- Ellis, R. (1994). *The study of second language acquisition*. Oxford, Ujedinjeno Kraljevstvo: Oxford University Press.
- European Commission. (2008). EU Physical activity guidelines. Recommended policy actions in support of health-enhancing physical activity. Fourth consolidated draft Brussels , EU Working Group "Sport and Health". https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/policy_documents/eu-physical-activity-guidelines-2008_en.pdf
- Findak, V. (1992). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture*. Zagreb: Školska knjiga.
- Findak, V. (1995). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb: Školska knjiga.
- Findak, V. (1999). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture, priručnik za nastavnike tjelesne i zdravstvene kulture*. Zagreb: Školska knjiga.
- Gardner, R. C. i Lambert, W. E. (1972). *Attitudes and motivation in second-language learning*. Rowley, MA: Newbury House Publishers.
- Gavrilović Smolić, T. (2019). Pokret i prostor u poučavanju engleskoga jezika. U: Vrhovac, Y. *Izazovi učenja stranoga jezika u osnovnoj školi* (432-439). Zagreb: Naklada Ljevak.
- Gordon, T. (2007). *Teaching young children a second language*. Westport: Praeger Publishers.
- Haibach, P. S., Collier, D. H. i Reid, G. (2011). *Motor learning and development*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching (4th edition)*. Harlow: Longman.
- Ivan, D. O. R. (2012). Foreign Language Learning in the Age of Globalization. *Quaestus Multidisciplinary Research Journal*, 1(1), 80-84.
- Jelaska, Z. (2007). Ovladavanje jezikom: izvornojezična i inojezična istraživanja. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 1(3), 86-99.
- Kodrić, A. (2013). *Jezik na pozornici*. Zagreb: Hrvatska Sveučilišna Naklada.

- Krashen, S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Oxford: Pergamon Press Inc.
- Kunihira, S. i Asher, J.J. (1965). The strategy of the total physical response: *An application to learning Japanese*. *International Review of applied Linguistics*, 3, 277-89.
- Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Lenneberg, E. H. (1967). The biological foundations of language. *Hospital Practice*, 2(12), 59-67.
- Lightbown, P. i Spada, N. M. (2013). *How languages are learned*. Oxford: Oxford University Press.
- Mišigoj-Duraković, M. (1995). *Morfološka antropometrija u športu*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu.
- Odluka o donošenju Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. (2014). NN 5/2015 (16.1.2015.). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_01_5_95.html
- Ostroški, Lj., Brković, L., Lipavić, V. i Pekeč, M. (2019). *Žene i muškarci u Hrvatskoj 2019*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- Park, J. H., Moon, J. H., Kim, H. J., Kong, M. H. i Oh, Y. H. (2020). Sedentary lifestyle: Overview of updated evidence of potential health risks. *Korean Journal of Family Medicine*, 41(6), 365.
- Piaget, J. (1973). *Memory and Intelligence*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik, materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Prebeg-Vilke, M. (1999). Djeca i učenje stranih jezika u osnovnim školama. U: Vrhovac, Y. *Izazovi učenja stranoga jezika u osnovnoj školi* (str. 14-26). Zagreb: Naklada Ljevak.
- Prskalo, I. i Sporiš, G. (2016). *Kineziologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Reilly, V. i Ward, S. M. (1997). *Very young learners*. Oxford: Oxford University Press.

Richards, J. C. i Rodgers, T. S. (1986). *Approaches and methods in language teaching: A description and analysis*. Cambridge: Cambridge University Press

Schmidt-Kassow, M., Zink, N., Mock, J., Thiel, C., Vogt, L., Abel, C. i Kaiser, J. (2014). Treadmill walking during vocabulary encoding improves verbal long-term memory. *Behavioral and Brain Functions*, 10(1), 1-9.

Schneider, J. M. (1984). PTA and TPR: A comprehension based approach in a public elementary school. *Hispania*, 67(4), 620-625.

Silvers, S. M. (2015). A Practical Guide to Actions in the Classroom. *MEXTESOL Journal*, 39(2), 1-12.

Ur, P. (1996). *A Course in Language Teaching - Practice of Theory (Cambridge Teacher Training and Development)*. Cambridge: Cambridge University Press.

Zerwekh, J. E., Ruml, L. A., Gottschalk, F. i Pak, C. Y. (1998). The effects of twelve weeks of bed rest on bone histology, biochemical markers of bone turnover, and calcium homeostasis in eleven normal subjects. *Journal of Bone and Mineral Research*, 13(10), 1594-1601.

Widodo, H. P. (2005). Teaching children using a total physical response (TPR) method: Rethinking. *Bahasa dan Seni*, 33(2), 235-248.

Winter, B., Breitenstein, C., Mooren, F. C., Voelker, K., Fobker, M., Lechtermann, A., ... i Knecht, S. (2007). High impact running improves learning. *Neurobiology of learning and memory*, 87(4), 597-609.

World Health Organization. (2010). Global recommendations on physical activity for health. WHOLibraryCataloguing-in-PublicationData.Switzerland.

<https://www.who.int/dietphysicalactivity/global-PA-recs-2010.pdf>

Prilozi

Upitnik

Opće informacije

1. Kojoj dobnoj skupini pripadate?
 - a) 18-29
 - b) 30-39
 - c) 40-49
 - d) 50-65

2. Spol:
 - a) Ž
 - b) M

3. Na kojem fakultetu studirate ili ste studirali. Upišite i sveučilište.
Odgovor: _____

4. Koje ste godine završili fakultet/
koja ste godina studija?
Odgovor: _____

5. Koliko godina radnog iskustva imate?
 - a) 0-5
 - b) 5-10
 - c) 10-15
 - d) 15+
 - e) Nemam radnog iskustva, još studiram

6. U kojim razredima predajete?
 - a) u nižim razredima (1. – 4. razred)
 - b) u višim razredima (5. – 8. razred)
 - c) u nižim i u višim razredima (1. – 4. i 5. – 8. razred)

Total Physical Response

7. Objasnite što je TPR (Total Physical Response) metoda svojim riječima.
Odgovor: _____

8. Smatrate li da tjelesna aktivnost utječe na lakše svladavanje nastavnih sadržaja?
 - a) Da
 - b) Ne

9. Smatrate li da učenici lakše usvajaju strani jezik kroz pokret?
 - a) Da
 - b) Ne

10. Gdje ste se upoznali s TPR metodom?
Odgovor: _____

11. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili "ostalo", molim nadopišite gdje ste se upoznali s TPR metodom.
Odgovor: _____

12. Prema Vašem mišljenju koliko smatrate da ste upoznati s TPR metodom poučavanja?
 - a) Jako slabo
 - b) Slabo
 - c) Dobro
 - d) Vrlo dobro
 - e) Izvrsno

13. Smatrate li da je važno koristiti TPR metodu u nastavi?
 - a) Da
 - b) Ne

14. Koje karakteristike TPR metode poučavanja poznajete?
Odgovor: _____

15. Koliko često koristite TPR metodu u nastavi?
 - a) Nikada
 - b) Rijetko
 - c) Povremeno
 - d) Često
 - e) Još studiram pa ne mogu procijeniti

16. Napišite zašto ste izabrali koristiti baš tu metodu poučavanja?
Odgovor: _____

17. Jeste li bili zadovoljni ishodom učenja nakon poučavanja TPR metodom?
 - a) Da
 - b) Ne
 - c) Još studiram pa ne mogu procijeniti

18. Koje su prema Vašem mišljenju prednosti korištenja TPR metode poučavanja u nastavi?

Odgovor: _____

19. Koji su prema Vašem mišljenju nedostaci korištenja TPR metode poučavanja u nastavi?

Odgovor: _____

20. Označite u kojim razredima najviše koristite metodu. (Možete označiti više odgovora)

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.
- e) 5.
- f) 6.
- g) 7.
- h) 8.
- i) još studiram pa ne mogu procijeniti

21. Označite u kojim razredima najmanje koristite ovu metodu. (Možete označiti više odgovora)

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.
- e) 5.
- f) 6.
- g) 7.
- h) 8.
- i) još studiram pa ne mogu procijeniti

22. Prilikom poučavanja kojeg nastavnog sadržaja najčešće koristite ovu metodu?

- a) vokabular
- b) gramatika
- c) ostalo

23. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili "ostalo" molim napišite prilikom poučavanja kojeg nastavnog sadržaja najčešće koristite ovu metodu?

Odgovor: _____

24. Smatrate li da korištenje TPR metode u nastavi oduzima puno vremena?

- a) da
- b) ne

25. Smatrate li da je korištenje TPR metode zabavno učenicima?

- a) da
- b) ne

26. Kakav je utjecaj TPR metoda imala na motivaciju učenika?

- a) nikakav
- b) loš
- c) dobar
- d) vrlo dobar
- e) izvrstan
- f) ne mogu procijeniti jer još studiram

27. Kakav je utjecaj imala TPR metoda na emocionalni status učenika?

- a) nikakav
- b) loš
- c) dobar
- d) vrlo dobar
- e) izvrstan
- f) ne mogu procijeniti jer još studiram

28. Kakav je utjecaj TPR metoda imala na razvoj kognitivnih sposobnosti učenika?

- a) nikakav
- b) loš
- c) dobar
- d) vrlo dobar
- e) izvrstan
- f) ne mogu procijeniti jer još studiram

29. Kakav je utjecaj imala TPR metoda na razvoj motoričkih sposobnosti učenika?

- a) nikakav
- b) loš
- c) dobar
- d) vrlo dobar
- e) izvrstan
- f) ne mogu procijeniti jer još studiram

Molim Vas da na skali od 1 do 5 (1 = u potpunosti se ne slažem, 2 = ne slažem se, 3 = niti se slažem, niti se ne slažem, 4 = slažem se, 5 = u potpunosti se slažem) izrazite svoje slaganje odnosno neslaganje sa sljedećim tvrdnjama:

1. TPR metoda poučavanja omogućava učenicima lakše i uspješnije pamćenje nastavnog sadržaja.
2. TPR metoda poučavanja potiče veće zanimanje i interes učenika za nastavni sadržaj.
3. Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu potiče učenike na aktivnije sudjelovanje.
4. TPR metoda poučavanja doprinosi uspješnijem učenju stranog jezika.
5. TPR metoda poučavanja više koristi zabavljanju učenika nego samom procesu učenja stranog jezika.
6. TPR metoda poučavanja usmjerava pozornost na učenje novog vokabulara, dok zanemaruje učenje gramatike.
7. Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu pogodnija je za mlađe učenike.
8. Upotreba TPR metode poučavanja u nastavnom procesu zanemaruje komunikaciju na stranome jeziku.
9. TPR metoda poučavanja trebala bi češće biti zastupljena u nastavnom procesu.
10. Učitelji su dovoljno informirani i upoznati s TPR metodom poučavanja stranog jezika.
11. TPR metoda poučavanja iziskuje od učitelja puno vremena za pripremu takvog sata.
12. TPR metoda poučavanja iziskuje od učitelja puno energije i napora.
13. Zainteresiran/a sam za dodatno usavršavanje na temu TPR metode poučavanja.

Izjava o izvornosti rada

Ja, Renata Kovaček, izjavljujem da sam diplomski rad na temu "Usvajanje stranoga jezika kroz pokret" izradila samostalno te da u izradi nisam koristila druge izvore osim onih koji su u radu navedeni.

Renata Kovaček